Anul XXV
13
(1 038)
Sîmbătă
27 martie
1982
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

SPIRITUL TÎNĂR

Tabloul unui moment unic, aniversar, sau secvența de primăvară care se va răsfrînge în toate datele și rulefurile de cuget ale vîrstei tinere, acel emoționant și fierbinte omagiu pe care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, l-a adus tineretii eroice, revoluționare, înflăcăratelor sale tradiții de lupta și muncă în slujba intereselor fundamentale ale patriei, ale poporului, pentru înfăptuirea pe pămîntul românesc a ideaiurilor socialismului și comunismului. Cuvîntarea sa la adunarea solemnă, consacrată împlinirii a 60 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist și a 25 de ani de la înființarea Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România, conține de fapt esența unei întregi viziuni și a unei întregi ideologii cu privire la tineret — un capitol esențial al însuși Programului partidului — și, în mod explicit, face și mai evident adevărul conform căruia istoria partidului este și istoria luptei tineretului patriei noastre, a organizației sale revoluționare. Decretele prezidențiale, prin care au fost conferite înaltul titlu de „Erou al Muncii Socialiste" Uniunii Tineretului Comunist și Ordinul „23 August" clasa I Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România, confirmă de deplin și face și mai actual sensul unei asemenea aprecieri, motivînd — în plan istoric — un drum de luptă glorios și o definiție, la scară națională, a însuși spiritului tînăr, revoluționar.

Desigur, crearea — și aniversarea, acum — a Uniunii Tineretului Comunist sînt legate de însăși ideea de primăvară. Și aceasta nu numai sub raportul unei coincidențe strict calendaristice, cît mai ales într-un plan mai larg, politic și social, sub unghiul de incidență al tuturor marilor prefaceri revoluționare prin care, poporul, sub conducerea partidului său comunist, și-a asumat condiția propriului său destin. Pentru că nu întîmplător se spune că tineretul și copiii reprezintă o adevărată primăvară a unui popor. Și nu întîmplător, la noi se spune textual că tineretul reprezintă viitorul însuși al națiunii. Este o formulare care aparține prin excelență secretarului general al partidului și este motivată sub raport economic, politic și social, prin tot ce s-a înfăptuit pînă acum.

Această concepție reprezintă unul din punctele de vîrf ale realității propriuzise și certifică, la modul perspectivei, al viitorului, orice investiție care privește atît condiția, cît și ansamblul preocupărilor și eforturilor de construcție umană. Și în primul rînd, calitatea acestei construcții. Aspectul moral, civic și social al acesteia, configurația sa ideologică și culturală, tipul său de sensibilitate și gradul de înțelegere a lumii, capacitatea, puterea sa de rezistență, semnificația gesturilor și demersurilor sale esențiale. Și în toată această construcție, plasată în momentul ei optim, cel mai fertil, în instituit perimetrul vîrstei tinere, știința, cultura și arta, cunoașterea, creația, producerea și asimilarea de noi valori, dețin un loc preponderent. O spune și de această dată secretarul general al partidului și înțelegem de aici marile răspunderi care ne revin, ca și datoriile pe care ni le asumăm în procesul creației, în domeniul instrucției și educației de fapt, al formării unei lumi a sentimentelor fundamentale. **Un rol important în educarea și formarea conștiinței revoluționare a tineretului**, se spune în cuvîntarea rostită în cadrul adunării solemne consacrate momentului aniversar, **îl au uniunile de creație literar-artistice. Tineretul are nevoie de o literatură pătrunsă de înalte idealuri revoluționare, patriotice, care să oglindească trecutul glorios de luptă, munca poporului pentru victoria socialismului, să dea tineretului perspectiva luminoasă a luptei pentru măreațele aspirații și ideaiuri de dreptate socială și națională, pentru comunism.** Este aici nu numai un generos și însuflețitor îndemn, ci și criteriul însuși de înțelegere și proiecție a valorii. Cu toate deschiderile și motivările acesteia și în indestructibilă legătură cu tradiția, cu tot ce s-a creat mai temeinic pînă acum și a intrat în tezaurul cunoașterii și al formării conștiinței patriotice înaintate. Acel izvor puternic viu al inspirației, de care ne amintește descori secretarul general al partidului, se află în inima realității înseși a poporului, în istoria, în viața și munca sa, în gîndurile și aspirațiile sale. Desăvîrșirea spiritului tînăr are în acest chip suportul și coloana întreagă a demnității și libertății sale de creație, identificîndu-se de la sursă cu cele mai nobile și mai sensibile argumente ale inspirației. Implicați cu toată puterea vîrstei, a simțirii și responsabilității noastre într-o construcție fără precedent și de numele căreia se leagă, implicit, și numele nostru. Acesta al unei tinereți entuziaste, revoluționare, și al spiritului permanent tînăr care o încunună.

Luceafărul

Tineretul are nevoie de o literatură pătrunsă de înalte idealuri revoluționare, patriotice, care să oglindească trecutul glorios de luptă, munca poporului pentru victoria socialismului, să dea tineretului perspectiva luminoasă a luptei pentru măreațele aspirații și ideaiuri de dreptate socială și națională, pentru comunism.

NICOLAE CEAUȘESCU

TÎNĂR ÎN AGORA

Siriu, un șantier în primăvară

Deasupra, ca o imensă cupolă festivă, cerul.

Dantelate în contururile de argint ale munților, marginile lui coboară pînă aproape de șoseaua pe care autobuzul o soarbe sub roți, într-o mișcare continuă și legănată. Dar peisajul nu e bucolic și nici imaginile care defilează prin dreptunghiul ferestrei nu au culorile pastelate ale acestui început de primăvară.

Muntele a fost mutat din loc, bucăți din carnea lui minerală mărginesc drumul și peste poalele geometrizate de mîna omului există deja desenată o linie superbă prin traiectoria ei matematică, o viitoare șosea, strălucind argintie în razele soarelui acestui miez de zi.

— Aceasta este barajul, se întoarce spre mine șoferul : bineînțeles, acesta este barajul ! îl știu din desene și acum îl văd aici, prinzînd contur gigantic din munca oamenilor, din mîile de mîini care s-au adunat aici, la Siriu, ca să îmblînzească apele și să facă lumină din unda rîului de munte.

Tovarășul inginer șef Rolea Beanno, mă așteaptă, deja, în pragul barăcii : are în picioare cizme pe care pămîntul a imprimat desene filigranate.

— Veniți ?

Șantierul este în jurul meu și respirația lui, dinamică și fierbinte, se simte în toate agomotele de muncă îndîrjită. Toți cei care trec pe lîngă mine sînt foarte tineri, mă simt ca între colegi. Pe excavator, cu mîinile pe comenzi și cu șira spinării dreaptă în scaun, un tînăr. Lîngă grămezile de agregate de la stația de sortare, un tînăr. La volanul „BELAZ"-ului care trece huruind puternic pe șosea, un tînăr. Un tînăr mă depășește, cu niște scînduri pe umăr, năsind către atelierul de tîmplărie. Un tînăr îmi zîmbește și îmi deschide ușa : în sala de mese a cantinei, trei tineri așteptînd mozaicul proaspăt turnat. Cel de lîngă mine îmi atinge umărul :

— Nu știu dacă am făcut bine, am turnat și noi cum ne-am priceput, am zis să fie niște mozaic mai vesele, mai atractive.

Pardoseala strălucește în razele piezișe ale soarelui.

E foarte bine.

Alexandru Andrieș

Continuare în pag. a 6-a

Manierismele creatoare și iluzorii

Romul Munteanu

Adeseori, în epoca noastră, cînd i se aplica unui scriitor sau unui artist din orice domeniu de creație calificativul de „**manierist**", el începe să fie privit cu o vădită neîncredere. Aceasta rezultă din convingerea că modul său de creație s-ar fi sclerozat, iar forța sa de inovare fiind epuizată, artistul manierist își prelungește cariera printr-o **repetare** comodă a unor tipare proprii de creație sau trăiește printr-o mimare abilă a unor canoane împrumutate de la marii antecesori care au propus umanității modele noi, destinate să schimbe anumite genuri ale artei amenințate de perimare.

Fără îndoială că accepția negativă a noțiunii de **manieră** sau **manierism** vizează fie un anumit stil conceput în genul unui antecesor celebru (manera lui Rafael sau Michelangelo), fie repetarea personală excesivă a unui mod de scriitură, care nu mai oferă nici o surpriză majoră. În acest sens, am putea spune, fără să facem încă apel la argumente justificative, că I. Minulescu este un poet manierist-simbolist minor, în vreme ce G. Bacovia și-a inventat propria manieră de factură majoră, pe care a transformat-o într-un unicat. Dar în îndelungata dispută privitoare la faptul dacă barocul sau manierismul trebuie să fie privite ca fenomene recurente în istoria artelor, intervenția lui E.R. Curtius provocată de apariția operei sale **Literatura europeană și evul mediu latin** (1948) a dus la considerarea manierismului ca **eon** în rîndurile unor specialiști din diferite arii de cultură. Atitudinea lui G.R. Hocke din cartea sa, **Lumea ca labirint** (1957) este elocventă în acest sens : „Îl urmăm, așadar, pe Curtius alegînd, pentru toate tendințele artistice și literare ce se opun clasicismului, fie ele precoclasice, postclasice sau concomitente cu orice fel de clasicism în locul denumirii de «baroc», conceptul de manierism". Și după Eugenio d'Ors descoperirea douăzecișidouă de forme ale barocului, G.R. Hocke a stabilit cinci epoci manieriste. Modelul manierismului a fost stabilit pornindu-se de la modul său de manifestare în perioada de tranziție de la renașterism la baroc sau la clasicism.

Din această etapă manierismul nu mai este considerat o artă epigonică, ci un fenomen complimentar al clasicismului și, am adăuga noi, în aceeași măsură al realismului.

Fără îndoială că manierismul nu are arte poetice proprii, destinate să pregătească o nouă mișcare literară. El se constituie ca un fenomen de tranziție ce păstrează unele elemente reziduale din epoca anterioară și anumite formule embrionare ale unei noi literaturi.

G.R. Hocke demonstra că „**manierismul vine de la «manus» = mînă, în sens figurat «manu», de mîna omului**". Cu aceasta ajungem la înțelegerea manierismului examinat prin opoziție cu alte arte bazate pe **inspirație**. Manierismul este un tip de creație intelectualistă și antimimetică. Artă combinatorie prin excelență, manierismul pune un accent deosebit pe **meșteșug**, ne proiectînd ideii într-o suită de cuvinte asociate în așa fel pentru a produce un efect de șoc. Bazat pe **o retorică a excesului** rezultată fie din **extensia** unui enunț, fie din **contractia** cu evidente efecte de ambiguizare, discursul manierist poate fi și emfatic și lapidar, coeficientul său de abstractizare a unor elemente concrete făcîndu-l adeseori ermetic.

În această accepțiune, unii poeți ca Mallarmé,

Continuare în pag. a 6-a

CENTENAR TITULESCU

MĂRTURII PENTRU MEMORIA UMANITĂȚII

în pagina a 5-a

JURNAL DE POET

Faust

Pe 22 martie, cu o sută cincizeci de ani în urmă, în prima zi de primăvară, cînd lumina bruia întunericul, Goethe, murind, a spus vestitul cuvînt : Mai multă lumină ! Nu strigînd patetic cum s-a susținut adesea, ci cu blîndețea omului care, iată, începe să vadă această biruință a luminii, acest spor de viață odată cu împuținarea întunericului. În aceleași ani sfîrșise și opera sa de o viață, partea a doua a lui **Faust**, operă în care se recunoaște în mare parte omul european de la Renaștere încoace, însetat de cunoaștere mai mult decît îi stă în propriile-i puteri domolite și sporite de forța spiritului cu care este chemat să conlucreze.

Cartea aceasta plăcută de la îndoiala lui Faust asupra Logosului ca forță generatoare a cosmosului iar această îndoială implică și abandonarea căii de cunoaștere a lumii cea mai roditoare pentru om prin mijlocirea trudei și a privegherii. Se va sustrage drumului greu și anevoios al suferinței, al jertfei de sine și va lua calea mai ușoară și spectoasă a îndoielii care implică, în viața personală, acceptarea răului cu toată cohorta lui de erori, pricinuitoare de suferințe nenumărate. În drumul său va întîlni însă iubirea în ființa Margaretei, prin care va întrezări ieșirea înspre lumea puterii Cuvîntului care, singur are greutatea, cum spune în vestitul vers 445, spre sfîrșitul cărții.

Faust este o apologie a Logosului, a biruinței acestuia asupra tenebrelor, vrăjitoriilor, alchimiilor, a unei întregi lumi viețuind parazitar într-un fals umanism mijlocit de forțele răului.

Spectacularul acesta diabolic însă nu poate atinge și învălui și cuprinde, pînă în

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 6-a

● ÎN ACEST NUMĂR :

● Cronica literară ● Poezii de ● Valeriu Armeanu ● Ion Burnar ● Dan Ciachir ● Elena Marinescu ● Proză de Iulian Moreanu ● Privirea lui Orfeu de Dan Laurențiu ● Aura romantică și visul fantastic de Nicolae Ciobanu ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Înfiorarea din zori de Gheorghe Pituț ● Revista străină ● Balcanice ● Sport de Fănuș Neagu.

Poveste de dragoste

iara aceasta s-a sprijinit totdeauna în boabe
și i-a fluturat ca un semn de tăcutnică pace
la ușă ștergarul cu fierile pămîntului
adunate de flăcăi în nopțile de întîmplătoare dragoste
și oricît de greu s-a proptit plugul
în gropi și rădăcini
brazda tot s-a întors cu fața la soare
semințele toi și-au tras fărîma pe ochi
și niciodată nu a căzut
iara aceasta : s-a sprijinit totdeauna în boabe
cîmpia i-a fost mai tot timpul lehuză
și lipsa n-a dus de urmași
care să picure rouă pe buza rănii de lut
uitată pe masa lunilor de miere
după ce s-a hotărît falerea salcîmului din dosul grădinii
chiar dacă uneori s-a întîmplat că
tetele s-au privit în oglindă așteptînd petitori
și fiecare val de semințe revărsat peste casa lor
le ancora de pieoapă corăbii de cîestar
de la hora acestui pămînt nici o opincă nu a lipsit
și adesea și flămînde și goale pieptarele
cer i-au fost și istorie cu minioase coperți
căci iara aceasta s-a sprijinit totdeauna în boabe
temelia iubirii pe care și-a ridicat casele
spre a-și crește copiii aduși la chipul de om
cu belșug de sudoare
e săpată în carnea grăuntelui adînc
ochiul acestei țărîni nu a fost pătimaș niciodată
cîș au fost apice să-i rănească,
cînd calcă țăranul în patrie
cu sămînța din palmă dînd după rod
prin curți, printre pleoșa și fumul de toamnă
trece mirosul de pîine cu caru,
nu e nimic fără jertfă.
patria e mult mai întîmă decît dangătul vesperal
al cuvintelor din turlele satului nostru
zările ei dau năvală prin trup
pînă dincolo de surele de nale de la marginea memoriei
dar cînd începi să o străbați din voevod în voevod
te oprești pe marginea șanțului mai întîi
și asculți țăranul bătînd semințe în cruceea lui de veacuri
și simți că ai intrat cu inima pînă la osie în gustul ogorului.

Ștefan Bratosin

ANTROPOS

Elogiul unei ediții de folclor

A face elogiul unei ediții (și implicit al editorului ei) poate părea în ochii multora un gest de curtoazie, susceptibil de ascunse implicații „strategice". Și totuși, rîndurile pe care le scriu acum ar putea fi scrise de oricare cercetător al folclorului românesc. Ele reprezintă rodul unei constatări, al unei stări firești a lucrurilor și, în nici un caz, o strictă opțiune personală. Am mai avut ocazia să afirm acest fapt și nu găsesc înoportun să reiau aserțiunea de oridinioară, că un cercetător pasionat al folclorului am observat că marea parte a edițiilor critice și a antologiilor de texte populare poartă pecetea unei singure edituri — Minerva — și semnătura a doi editori — Iordan Datcu și Ioan Șerb. Munții și sîrdăniei lor le datorez (și le datorăm) posibilitatea de a avea la îndemînă, în ediții riguroase și accesibile, chestionarele, antologiile și o parte din studiile de folclor realizate acum aproape o sută de ani de personalități eminente ale culturii române. Majoritatea acestor tomuri au fost tipărite în tiraje restrînse și în condiții tipografice adeseori precare ori improprii. Timpul, hazardul istoriei ori nepăsarea contemporanilor au făcut ca o mare parte din ele să se piardă și să ajungă în fondul bibliotecilor într-o stare de uzură și degradare îngrijorătoare. Cu toate acestea, simțim mereu nevoia să le consultăm, căci ele tezaurizează nenumărate texte și informații etnologice de nefărmurită valoare. Iată de ce readucerea în contemporaneitate a acestor tomuri nu

Mihai Coman

Continuare în pag. a 7-a

în pagina a 8-a

DÎRA SÎNGELUI TĂU PE ZĂPADĂ

de Gabriel Garcia Marquez

Fondul principal al culturii române

Lucrarea lui Picu Pătruț:

EPOPEEA UNUI VEAC

Semnează : Sănziena Pop și Aurel-Dragoș Munteanu

în pagina a 3-a

REMEMORĂRI

Se iscălea Z. S. (IX)

...„atunci, Beldeanu, din inițiativă personală și nesilit de nimeni îl văd că se duce ușor către unul din **oblocacele** (geamurile) cu perdele satupătoare și, de-afară se aude o **zdupăitură** surdă. Io mi-am dat seama că-i unul din **locotenenții** lui Conu Jenică urcat pe umerii altui locotenent asa... de atleți ce sînt și mă gîndeam că îl de-o căzut precis și-o rupt (să-mi ierți) noada...

Mai tîrziu însă, l-am văzut cu **brinca-n ghips** (mîna adică)

Io mă uit la Padișah, dînsul la Conu Jenică și toți trei la Beldeanu care se face că nimic n-o auzit și-și tot căuta o scamă imaginară pe mîneca hainei.

Doamna Marga surîde fin ca Gioconda și zice cu voce plăcută :

— E plăcu vecinului...

— Da, da, plăcu vecinului, e de acord și Zaharia Stancu. O fi căzut de pe acoperiș...

Se lasă o liniște grea și lungă cît o ședință...

Și, deodată mă, Micule, fișculu', calce-i routa nevoii, să se afle în treabă, zice rotunjind cuvintele ca la tribunal :

— Mult stimate și onorate maestru și președinte Zaharia Stancu, ne-ați provocat o curiozitate imensă și indescriptibilă... Nu l-ați întrebat pe „tata Iancu" ceea ce, anterior, vroiați să-i întrebați.

Am vrut să mă ridic și să-i rup **cîrpuța** cu buline dar m-am abținut. Mi-a venit în minte exemplul lui Petru Groza care a tipărit o cărticică cu titlul „Omule, nu te supăra..."

— Format carte de vizită, copertă maronie, titlu scris în diagonală completez eu...

— Exact ! De unde știi ?

— De la Pericle Martinescu care mi-a povestit cum i-a dictat Petru Groza un fel de biografie romantată...

— Și unde-i biografia ?

— Nu știu. Cărticica am primit-o de la altcineva...

„Mă uit la Beldeanu, continuă Traian Iancu, și-l impuș cu privirile ca pe o prepeliță. Degeaba... El aștepta răspunsul...

Apoi îi zic în latineșe : SUSTINE ET ABSTINE (adică rabdă și tacă).

Și fișcalu' mi-o întoarce :

— Tata Iancule, RIDENTEM DICERE VERUM (adică să mărturisesc adevărul rizînd)...

Padișahul se uita în gol cu ochii lui albăstri

Mircea Micu

Continuare în pag a 7-a

CRONICA LITERARĂ

CORNEL NISTORESCU: „Paradisul provizoriu"

Un reportaj adevărat este mai bun decît un roman sofisticat. Din păcate, predomină romanele sofisticate și de reportaje autentice ducem lipsă. Dacă romanciera se poate ascunde după șablonul unei subspecii (vezi moda romanului obsedantului deceniu), reporterul este trădat de orice formulă falsă pe care ar adopta-o. Condiția reportajului rămîne ineditul, șocul, autenticitatea.

Paradisul provizoriu de Cornel Nistorescu are într-un grad înalt condițiile cerute de o carte de reportaj. Autorul scrie alert, știe să spună șocant cînd vrea, are predilecția temelor neobișnuite, dă senzația autenticității. Cultul identificării însă, cu un anume loc unde se petrec faptele, de unde sînt scoase personajele, caracteristic reportajelor faimoase, lipsește. În puține cazuri poți merge pe urmele reporterului cu cartea în mînă reconstituind după ea ambiențe, identificînd personaje. Reporterul pare a avea pudoare de „fața locului" pe care ne-o indică vag, ceea ce transformă textul într-o pagină de literatură răpindu-i condiția de reportaj adevărat, pentru care Cornel Nistorescu are indiscutabil o înzestrare remarcabilă.

Desigur, excludem din discuție ceea ce nu este de fapt reportaj. Trei din piesele volumului sînt vizibil false reportaje înscriindu-se în rîndul amintirilor personale, pagini de memorialistică, lirică și obsedantă, care verifică încă o dată calitățile de scriitor ale lui Cornel Nistorescu. Declarație asupra unui drum de țară este o incursiune nostalgică într-un spațiu al copilăriei, devastat și degradat, din care n-a mai rămas nici o urmă, drumul de țară este și el indescifrabil, dar din care se ridică umbrele foștilor lui locuitori, pe ale căror chipuri și în ale căror exigențe timpul a-a imprimat ca în mîzgul și scoarța unui copac. Un pretext pentru a descrie fizionomia unui teritoriu, pentru că ceea ce vor invedera și alte pagini ale lui Cornel Nistorescu, facultatea care-i lipsește este invenția. Masa cu șipci este un pretext similar în care se vorbește nostalgic și lucid, lirismul nu tulbură privirea autorului, despre un loc precar de muncă aureolat de fraternitatea unei colectivități solidarizată prin muncă și mizerie. Cu Privelişti dintr-o grădină suspendată proza la înfățișarea unui reportaj care urmărește să demonstreze ceva : eroul s-a mutat într-un bloc și descrie tipul de existență și de comunione al locatarilor urmărind absurdul și derizoriul. E un produs hibrid, care se dotează de primele două proze intrînd în sfera reportajului cu semn de întrebare : cîtă autenticitate au toate episoadele ? De ce un travesti al reportajului în ficțiune sau al ficțiunii în reportaj ?

Aprecîind lirismul și tonul eleziac din **Masa cu șipci** și **Declarație asupra unui drum de țară** pentru virtuțile de prozator ale autorului, că ne apropiem de paginile de veritabil reportaj din **Paradisul provizoriu**. Reporterul vizitează o pușcărie și ca un alter ego al cititorului, al cărui interlocutor se simte, face o mică monografie a vieții de detențiune, colecționînd și cîteva chipuri de deținuți. Sugestiv, această incursiune se numește **Singurătate în dungi**. Nu atît raportarea la alte modele celebre românești sau străine, condiționează titulatura de reportaj veritabil aici, cît rolul asumat de autor de a pătrunde în apațiile și cutele interzise ale vieții, de a le explora și a le oferi apoi cititorului. Din aceeași serie face parte și **Prințesele de mucava**. Este vorba de mai multe femei încîntătoare, amețitoare, dar care, încărcate cu „Mili-taxiul" și duse în fața anchetei, își dezvăluie adevărata identitate : prostituatele marilor hoteluri, mai puțin superbe și fermecătoare sub întrebările nemiloase care înlătură fardul profesiunii lor. În spiritul cel mai bun al speciei pe care o practică, Cornel Nistorescu creează iluzia necesară — prima armă a „prințeselor de mucava". Reportajul începe și stă în bună măsură sub vraja acestor femei fatale contra cost. Arta dozajului, atît de necesară în reportaj, este bine stăpînită de Cornel Nistorescu. Ce se ascunde sub fard, este și tema din **Paradisul provizoriu**. Sub masca fericită a sezonului estival se ascunde și o față hidă. Lipovenii aruncă în bărci potăile inutile și le aduc pe un ostrov al turiștilor, unde vor trăi fericite cîteva săptămîni. La sfîrșit, odată corturile ridicate, cîinii sînt părăsiți, pedepsiți a inutilității lor pe insulă. După paradisul răsfățului cîtadin urmează infernul.

Altă formulă prezentă este aceea a reportajului sec, exact, prozaic cu deliberare, montaj de fapte din care să decurgă o concluzie pe care reporterul o lasă cititorului. Așa e scris **O dupăamiază în Olimp** în care descrierea golită de reacții afective, într-un sens sau altul, înfățișează o lume care n-are nimic de-a face cu Olimpul. E vînt, e ploaie, se muncește sub un cer plumburiu, copii, femei și bătrîni stau aplecați deasupra unui pămînt noroios ca în Van Gogh. Nu este Olimpul ci contrariul lui : reporterul ne-a coborît la sat. Și cu toate că alte declarații ale reporterului îl arată un anticitadin legat sufletește de lumea satului pe care-l proiectează în memorie ca pe un nostalgic spațiu originar, nici o notă de idilism nu străbate în paginile care descriu Olimpul răvășit de vînt și ploaie și străbătut de navetiști din **Paradisul provizoriu**.

O dimensiune inalienabilă a reportajului este spiritul său critic. Ea caracterizează orice inițiativă reportericească însemnată și este constanta de neignorat a reportajului autentic. În tradiția postbelică a reportajului românesc, coordonata critică a reportajului a pălit, refugiindu-se în produse stas pentru cotidiene pe teme economice, uneori morale, pierzîndu-și în genere prospețimea și libertatea investigației. Reportajul rox, idilizant, creație a reporterilor vii altădată care au considerat că spiritul critic al reportajului se oprește la un hotar al istoriei, a invadat chiar și pagina reporterilor de talent. O recucerire a teritoriului pierdut s-a încercat și se încearcă în unele cărți ale lui Mihai Stoian, în reportajele revistei **Flacăra** (în special Nicolae Cristachel și în scrisul lui Cornel Nistorescu. Reportajele din **Paradisul provizoriu** au o privire lucidă asupra faptelor despre care se vorbește, o privire crudă chiar, element de bun augur pentru rigoarea investigației. Aparent, reporterul nu apreciază, nu subliniază nimic, nu face bilanțuri patetice și nu trage concluzii, dar din relatarea lentă, fluidă a stilului reportericesc se degajă un spirit critic implicit. Expresiv este în acest sens reportajul **Păstrăvi în noaptea de revelion** unde înarmat cu răbdare, dar și cu un foarfece care elimină notația de prisos, reporterul descrie o noapte de revelion sus la munte, cu invitați diverși, la care se vor servi, ca punct culminant, păstrăvi. Este în acest reportaj o lecție a camerei de luat vederi, a filmului cehoslovac cu deosebire, care s-a ilustrat prin reținerea cu intenție a prozaicului, derizoriului, nesemnificativului, tocmai pentru a-i acorda un alt sens și o altă semnificație decît o arată faptele la prima vedere. Primejdia aici este a non sensului, a uitării în operația „filmare" de detalii, în abandonarea gestului regizoral sau în postura lui mizantropică. Cornel Nistorescu uzează și el de modalitatea prozaismului voit al cinematografului (un echivalent de generație în **Creaziera**) ceea ce vădește prezența acelui spirit critic fără de care reportajul moare. De o anume cruzime a privirii se poate vorbi și în alte pagini ale **Paradisului provizoriu**, dar cea mai ilustrativă manifestare rămîne, credem, **Păstrăvi în noaptea de revelion**. Ca un leitmotiv revin în reportajele lui Cornel Nistorescu invazile de viețăți minore, de soboleni, de insecte, „filmarea" lor prodigioasă, insistentă cu privirea dilatată. Dar cu ele ne aflăm mai ales în fața unei modalități de a ieși din realitate către tărîmurile fantasticului. Traseul îl parcurge, fără aplombul necesar, autorul în **Pasărea de ceară** care e istoria unei aspirații eșuate din lipsa condițiilor : eroul caută ceva frumos inedit, misterios și crede a-l fi găsit într-o soecie necunoscută și miraculoasă de pasăre montană. Incurajat de informații întîmplătoare recurge la o expediție dificilă care se termină pedestru în zona în care ar fi trebuit să se producă revelația. În locul minunatei zburătoare dă peste oameni lipsiți de cea mai elementară imaginație și bunăvoință : organele locale îi dau pe mîna miliției, un pădurar cinic îi exploatează pasiunea. Expediția după **Pasărea de ceară** sfîrșește grotesc.

O înclinație către prozaism, absurd și grotesc mărturisesc multe din paginile lui Cornel Nistorescu. Folosit prea mult, procedeul din **Păstrăvi în noaptea de revelion** poate deveni abuziv. Chiar și refugiul reporterului din perimetrul reportajului (un exemplu în plus este **Casa care nu voia să moară** unde se reface istoria unei case care rezistă demolării) mărturisește o stare de saturație, o nevoie de altceva. Reportajele lui Cornel Nistorescu, remarcabile, au un aer dezabuzat. E la mijloc și o optică de generație și în gestul reporterului intră îndiscutabil și intenția ca de a-și constitui reacția la realitați într-o mărturie. Dar asta are ca efect blazarea privirii, monotonia. Cornel Nistorescu, a cărui deosebită înzestrare pentru reportaj a fost probată, mai este încă în căutarea unei teme reportericești proprii.

M. Ungheanu

MIRCEA ZACIU: „Cu cărțile pe masă"

Lectura ultimei cărți de critică a lui Mircea Zaciu ne arată în autorul ei un [illegible] al fenomenului literar care refuză să semneze „cronici de serviciu", încercînd mereu și reușind adesea să pătrundă în profunzimea operei cercetate, pentru a-i releva semnele și a-i înțelege mecanismul. Dincolo de aceastea, textele critice reunite în **Cu cărțile pe masă** (editura Cartea Românească, 1981) — dar nu numai ele — probează că Mircea Zaciu este un critic care nu și-a pierdut nici plăcerea lecturii, nici cordialitatea necesară. Sînt, de bună seamă, calități fără de care critica ar fi, pentru cel care o practică, o îndeletnicire ingrată, cum meșteșugul cizmelor ori bătutul covoarelor. Sînt, totodată, atribute obligatorii ale meseriei de critic, ținînd deci de registrul normalității. Le-am subliniat aici doar pentru că, în practică, sînt adesea substituite de lectura în diagonală, rutină, aceeaia pedagogică. În replică, mereu disponibil, receptiv, comprehensiv, cu mijloacele unui stil elegant, fluent, pe alocuri tentat de prețiozitate, Mircea Zaciu scrie echilibrat despre cărțile care i-au plăcut, fără să sufere de complexul omogenității sau al construcției. „Critica [illegible] drag mereu [illegible]. Cunoscînd, autorul va grupa într-o primă secțiune a cărții, aplicații la Eugen Jebeleanu, Al. Philippide, Marin Preda, Radu Stanca, Petru Comarnescu, Octavian Paler, Ion Brad, Victor Felea, Radu Petrescu, Lucia Dem. Bălăcescu, Margareta Sterian, Bujor Nedelcovici, Augustin Buzura, Dumitru Popescu, Laurențiu Fulga. Mai puțin consecvent este Mircea Zaciu în a doua secțiune a cărții, unde aplicațiile se fac exclusiv pe critici (G. Călinescu, Al. Paleologu, L. Raicu, N. Manolescu, E. Simion, M. Martin, M. Papahagi, Alex. Ștefănescu, Ș. Foarță) dar va redeveni el însuși, adică adeptul dezordinii aplicative, în cea de-a treia și ultima secvență : jurnalul lui Galaction, eseistica lui Fundoianu, antologia **Poesia romena d'avanguardia**, opera lui Tamasi Aron, un istoric al almanahurilor și calendarelor, despre ce mănîncă ardelenii, fragmente de jurnal. Am enumerat toate acestea pentru a se înțelege că pe Mircea Zaciu nu-l preocupă aici ideea de construcție și că de fapt, volumul său este o culegere de articole. Nimic mai mult, dar nici mai puțin, cum ar spune Eugen Lovinescu.

Așa stînd lucrurile, deci neputînd discuta semnificația unei viziuni critice, vom încerca să găsim unitatea în diversitate. Așadar, care poate fi liantul unei atît de mari diversități, dacă nu metoda criticului, sistemul său de lectură ? Mircea Zaciu nu este un adversar, dar nici un partizan al metodologiilor moderne. În general, față de metodă criticul adoptă o atitudine flexibilă, considerînd-o cea mai bună pe cea mai eficientă, [illegible] care reușește să [illegible] [illegible] [illegible]

Lucrarea lui Picu Pătruț:
EPOPEEA UNUI VEAC

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

În urmă cu un an am avut marea șansă să pot ține în mînă un manuscris al lui Picu Pătruț. Nu eram prima, și totuși aveam sentimentul unei descoperiri. Mă aflam în locuința lui Octavian O. Ghibu, fiul marelui cărturar ardelean Onisifor Ghibu, și în lumina subțire de primăvară părea că paginile deschise înfloriseră, de-odată, chemîndu-mă într-o priveliște minunată care ar fi fost raiul, desigur, dacă o populație mărunță și agitată nu l-ar fi asaltat din toate punctele cardinale, trăgîndu-l spre lume cu întîmplări de tot felul : și mai triste și vesele.

Nu pot spune nici astăzi dacă rafinamentul extraordinar al desenului, intensitatea culorii sau invenția epică nesfîrșită — defilau pe filele manuscrisului generații întregi de îngeri și draci, de soldați și călugări, de femei despletite, de țărani și de mucenici — mi-au dat certitudinea că mă aflu în fața unui artist genial. Văzusem, repetat, și nordul Moldovei, și colecții de icoane pe sticlă, și cîteva muzee europene și, înainte de toate, Zagorskul, patronat de spiritul lui Rubliov, aveam, deci, criterii de judecată fertile, dar în loc să se stingă — emoția se accentua.

Ca la toți creatorii țărani din veacurile trecute, temele erau biblice : [illegible] și profeților și alte întîmplări p[illegible] din Testament. Dar așa cum sub soarele primăverii [illegible] cuitele clorofilei se reactivează, acumulînd [illegible] torente de vegetație structura [illegible] ajului, priveliștile pe care le avusese [illegible] și ele, de energie, viața [illegible] deni, sub penelul artistului, [illegible] bizantin fusese înălțat dintre morți și reîncarnat. Un mesaj. Un [illegible] mesaj, lansat în urmă cu o sută cincisprezece de ani și rămas nedescifrat, integrat circuitului național de valori. Un mare creator popular rămas [illegible] publice. N-am fost prima, desigur, în [illegible] ce replicasera violent : „Și ce-avuși de gînd [illegible] și răspunsul, o poezie [illegible] — toate povestile care porneau de la artă [illegible] de viață, o născut conștiințe [illegible] viață.

— Înainte de toate, stimate Octavian O. Ghibu, prin ce împrejurări l-a descoperit tatăl dumneavoastră, reputatul profesor, scriitor și om de cultură Onisifor Ghibu, pe Picu Pătruț ?

— În 1905, cînd s-a organizat celebra expoziție a „Astrei" de la Sibiu, părintele meu — tînăr absolvent pe atunci — a fost instrucțiunat să se ocupe de partea de folclor a ei. Cutrînd în Săliște, satul său natal, materiale care să intereseze expoziția, a dat prin casele oamenilor de diferite manuscrise ale fostului cristic de la biserica mare din sat, Picu Pătruț, despre care auzise încă din copilăria sa. Impresionat de valoarea excepțională a lucrărilor pe care le găsise, a chemat să descopere și altele, ajungînd în cele din urmă să poată aduce la Sibiu peste 60 de lucrări, despre care a și scris imediat, o serie de articole în „Telegraful român".

— Cum ați imaginat reacția publicului...

— Vă [illegible] ! Efectul asupra oamenilor de cultură din vremea aceea n-a fost deosebit. Chiar Iorga, pe care părintele meu l-a călăuzit prin expoziție, a trecut peste ele cu ușurință, i se păruseră noi, prea recente în comparație cu valorile din trecutul mai îndepărtat, care-l interesau pe el. Un artist popular al secolului al XIX-lea era pentru marele cărturar... un modern.

— Portretul lui Picu Pătruț pe care ni l-ați încredințat pentru reproducere este fascinant : privire intensă, magnetică, greu de uitat ; expresie de tribun, de vizionar !

— Un țăran autodidact, Pătru de fier din Săliștea Sibiului, născut la 1818 ! Pe vremea aceea, aproape întreaga populație bărbătească a Săliștei era formată din oieri, care plecau cu turmele pînă departe, în Țara Românească, în Dobrogea, și chiar în Crimeea și Caucaz. Părinții și frații lui au fost deci oieri, numai el, fiind mai plăpînd, a rămas acasă, intrînd la 12 ani ca ajutor de cristic (aprinzător de candele, cum și-a zis el, undeva, mai tîrziu), fără plată, la biserica mare a Săliștei (din Vale), slujită în care mai tîrziu a devenit titular și în care a rămas pînă la sfîrșitul vieții, în 1872. De tînăr a putut să citească nu doar cărțile bisericești, dar și multe cărți laice, pe care le aduceau cu sine țăranii de prin peregrinările lor, și care nu lipseau din nici o casă din sat. Așa și-a dobîndit cultura, neîndrumat practic de nimeni, călăuzit de marea lui inteligență și sete de carte, învățînd să lupte, în felul lui, pentru păstrarea tradițiilor și ființei neamului său asuprit, după pildele de jertfă din viețile mucenicilor. La vîrsta de 19 ani — de cînd datează primul său manuscris — scria deja curent, notîndu-și versuri pe teme din vechiul și noul testament, pe care voia să le așternă apoi pe hîrtie, într-o anumită ordine, într-o mare lucrare. Să nu uităm că în vremea aceea baza culturii populare o forma literatura de inspirație religioasă, o literatură în care țăranii români din Transilvania găseau sprijin moral în lupta pentru păstrarea credinței strămoșești, atît de amenințată de administrația habsburgică, hotărîtă să smulgă și ținutul Mărginimii Sibiului, neclintit în credința lui ortodoxă, pentru a întări catolicismul slăbit de Reformă. Au fost destui martiri printre săliștenii, intrați prin moarte în istoria Transilvaniei, ca Oprea Miclăuș, canonizat, vătaful Ștefănescu, un străbun al părintelui meu, morți, împreună cu alții, în temnița de la Kufstein, din Austria. Dorința de a ajuta poporul al cărui umil slujitor se socotea, l-a făcut pe Picu Pătruț — crescut în tradiția acestor mari înaintași — să caute în singurele cărți pe care le avea la îndemînă, în cărțile bisericești și morale, modele de umanitate puternică, fără erori și integre, luptători pentru credință și statornicie.

— Și cînd l-a găsit l-a scos afară din carte, l-a îmbrăcat elegănțește și l-a așezat între dealurile Săliștii. Grozav mai seamănă raiul lui Picu Pătruț cu Mărginimea Sibiului. N-aveau sătenii de urcat prea mult pînă la el.

— Urmărind cu o dăruire fără seamăn să-i ajute pe semeni a compus o carte cum nu s-a mai scris niciodată și cum nu mai văzuse nicăieri : începînd din 1842, în decurs de cîțiva ani, opera lui fundamentală, pe care a intitulat-o **„Stihos adecă Viers..."**, cuprinzînd pe 1 400 de pagini, 474 de cîntări, imne și poeme, ilustrate cu 577 de miniaturi și 112 vignete, toate în culori ; dintre versuri 367 sînt originale, iar 107 sînt preluate, cu indicarea meticuloasă a autorilor, de la A. Pann, I. Tincovici, V. Aaron și alții. Nu pot intra aici în amănunte în legătură cu întreaga sa operă, rezumîndu-mă să vă spun că au rămas de la el cel puțin 40 de lucrări, unele originale, altele compilate, altele copiate (de exemplu **Divanul** lui Cantemir), pe care le-am descris într-o bibliografie pe care am publicat-o în 1976.

— Fragmentele de poem, pe care le-ați ales pentru publicare, vehiculează imagini pregnante, limbajul este concret, expresiile vibrante. Nimic nu se cîntă pe nas și nu este adormitor.

— Ne aflăm în preajma anului 1840 și constatăm că limba versurilor lui este aceeași, dacă nu chiar mai frumoasă uneori și mai curată, ca a lui Anton Pann și Iancu Văcărescu. Aceasta este și motivul pentru care Picu Pătruț **nu mai poate fi omis din istoria literaturii române** (în care pînă acum nu figurează), ca unul din poeții de seamă din prima jumătate a secolului al XIX-lea din Transilvania. Deși nu avem spațiu pentru amănunte, să vă semnalez cîteva expresii citabile pentru savoarea lor : **fățărie** (fățărnicie), **gonire** (poftă), **idolese** (care crede în idoli), **desfătăcios** (supus plăcerii), **rodos** (cu rod), **turn al împăraților** (cel mai mare împărat), **a zilei începătură** (dimineața), **adinciri de codruri, a ridica împăcare, a face solire**, și multe altele.

— Iar dacă adăugăm însușirilor poetice pe acelea de pictor, avem, în accepțiunea modernă a artei, un... creator total.

— Unicitatea acestei personalități (trebuie să vă spun că părintele meu a urmărit ani îndelungați să-i găsească un egal în culturile europene sau extraeuropene, fără să-l găsească încă) constă în faptul că nu a fost numai un foarte prolific și înzestrat poet, un miniaturist fără egal printre artiștii noștri populari, atît ca inspirație, colorit, expresivitate, cît și ca volum al creației sale (a lăsat circa 3 000 de miniaturi), dar a fost și un **creator de melodii** (pe care se cîntau versurile sale, melodii din care a-au putut culege mai tîrziu unsprezece, el neștiind să le noteze singur), a fost un harnic **copist și caligraf**, și, ceea ce nu trebuie în nici un caz omis, **un popularizator în Transilvania al operelor morale ale lui Anton Pann** și al altor autori de versuri și proză din Țara Românească. În fine, a fost un **culegător de folclor**, înglobînd în manuscrisele sale poezii care circulau în popor și pe care, pentru că nu cunoștea numele autorilor lor iar modestia sa nu-i permitea să lase să se creadă că ar fi ale sale, le-a transcris ca fiind „ale unuia din dascăli". Ce ziceți, mai cunoașteți de undeva un astfel de artist popular ?

— Există printre documentele rămase de la profesorul Onisifor Ghibu și oarecare amintiri despre viața lui Picu Pătruț ? E de presupus că un om cu atîta personalitate nu a putut trece neobservat în satul său.

— Cînd părintele meu și-a desfășurat investigația din 1905 la Săliște, lui Picu Pătruț îi mai trăia un frate, care i-a furnizat amănuntele cuprinse în articolele din „Telegraful român". A trăit în reculegere și modestie, împărțindu-și viața între activitatea de creație și actele de caritate și de ridicare a conștiinței semenilor săi din Săliște și satele din jur. De la o vreme, s-a încetățenit obiceiul ca pe seară oamenii să se ducă la dînsul (veneau și din satele înconjurătoare) ca să-l asculte cîntînd și vorbind.

— Și astfel, Crisnicul din Săliște întărea conștiința națională a românilor asupriți de sevila din Viena, îndemnîndu-i la tărie fizică și morală, după singurele „modele" acceptate de stăpînire : martirii creștinilor. Dealtfel, activitatea lui Picu Pătruț nu s-a oprit la Munții Sibiului. Corespondența lui, aflată în posesia Dv., arată că avea relații epistolare nu doar cu nordul Olteniei (se călugărise în Vîlcea) dar și cu Argeșul și cu Prahova. Înlesnindu-mi să cercetez pentru cîteva zile scrisorile, am observat cu surprindere și plăcere că în ciuda vegmintelor ei rerulese, corespondența lui Picu Pătruț folește de știri și evenimente de dincolo și de dincoace de Carpați...

— Printre corespondenții lui Picu Pătruț s-au numărat atît săliștenii călugăriți în țară (se știe că toate mănăstirile ortodoxe din Transilvania au fost distruse de stăpînirea austriacă în cursul tulburărilor religioase din secolul al XVIII-lea) cît și din cei plecați la Muntele Athos. Corespondența dintre anii 1833—1857 (sînt și scrisori nedatate) aruncă o lumină interesantă asupra relațiilor dintre oamenii rămași în sat și cei plecați peste munți, asupra respectului de care se bucura Picu Pătruț printre cei plecați, precum și asupra împrejurărilor din acele vremuri atît de tulburi pentru poporul nostru din toate regiunile locuite de el. Cînd se va scrie o monografie despre Picu Pătruț se va publica, desigur, și corespondența rămasă de la el.

— CÎND SE VA SCRIE O MONOGRAFIE DESPRE PICU PĂTRUȚ ! Afirmația dumneavoastră ar putea constitui titlul acestui interviu. Ei bine : cînd se va scrie. Octavian Ghibu, o monografie despre Picu Pătruț ? Cînd va ajunge acest țăran genial din Mărginimea Sibiului, acest mare creator popular al românilor, acest truditor pentru credința și unitatea națională în fața, în casa, în biblioteca, în sufletul cititorilor ? Se împlinesc aproape două decenii de cînd vă ocupați de această chestiune și zece ani de cînd Onisifor Ghibu v-a lăsat cu limbă de moarte a sarcină atît de prețioasă... **MESAJUL lui Picu Pătruț. În contextul cultural actual, cînd marile valori ale artei sînt redate circuitului public în ediții exemplare, „necîntirea" dumneavoastră — iertați-ma că spun astfel — este de neînțeles. Se spune că ați predat un volum editurii „Dacia" din Cluj-Napoca. Se spune, sau este adevărat ?**

— Să vă răspund pe rînd și, oricum, să vă arăt că nici pe departe nu poate fi vorba de o „necîntire" a mea.

Mai întîi, a scrie o monografie despre Picu Pătruț este un lucru care depășește forțele unui singur om. Chiar și părintele meu, care avea o cultură deosebit de vastă, multidisciplinară, s-a declarat depășit de o astfel de sarcină, după cum vedeți din textul pe care vi l-am dat spre a-l insera în pagina pe care o pregătiți, și pe care l-am utilizat ca „motto" la prefața lucrării despre care vă voi vorbi îndată. Pentru o monografie se cere colaborarea mai multor specialiști : istorici literari, lingviști, istorici de artă, muzicologi, teologi, istorici ai culturii. Iată deci că e un lucru greu de realizat, dar care pînă la urmă va trebui totuși făcut.

Apoi, efortul de a scoate la lumină opera lui Picu Pătruț e de dată foarte veche. Făcînd abstracție de cîteva lucrări cu caracter parțial publicate în cursul anilor, Onisifor Ghibu se înțelesese, în anii '30, cu Ioan Bianu să scoată împreună o lucrare, dar, intervenind moartea profesorului, proiectul nu s-a realizat. A urmat apoi un altul, în colaborare cu N. Cartojan, oprit și el de declanșarea războiului. Împrejurările de după război au fost de așa natură că nu s-a mai putut urmi multă vreme din loc această chestiune, cu toate strădaniile părintelui meu, care a continuat să se ocupe de Picu. Abia în 1966 am izbutit, cu recomandarea Institutului de folclor, să încheiem — părintele meu și cu mine — un contract cu E.S.P.L.A. pentru publicarea unei lucrări reprezentative, cuprinzînd un studiu de 300 pagini și 150 de reproduceri în culori. Ar fi fost o primă ieșire masivă în lume — as zice, de senzație. Din păcate, deși începuseram să lucrăm (cîteva capitole sînt gata), vizunea editurii asupra caracterului lucrării a început să difere de a noastră, astfel că lucrurile s-au oprit pe loc. Am reluat ofensiva în 1973 cu prilejul unui simpozion și al expoziției de manuscrise organizate la sala Dalles, care au avut meritul de a alarma presa și o seamă de oameni de cultură care nu cunoscuseră pînă atunci chestiunea. Așa s-a ajuns la realizarea filmului documentar al regizorului Al. Sirbu, după un scenariu al lui Ioan Alexandru și Paul Gherasim, turnat în 1976 ; așa s-a ajuns ca editura „Meridiane" să-mi propună un contract pentru o lucrare cu o prefață de 20 de pagini și cu 40 de reproduceri în culori după miniaturile lui Picu. În timp ce pregăteam această lucrare mi-a parvenit, în 1975, o propunere mai generoasă din partea editurii „Dacia", din Cluj-Napoca, pentru un volum mai amplu, cu un număr mult mai mare de reproduceri în culori și cu o selecție de versuri. Am acceptat-o cu bucurie și am obținut transferarea contractului de la „Meridiane" la „Dacia".

Am lucrat cu pasiune la acest volum-album (nu era vorba de o antologie, căci cuprindea doar a douăzecea parte din opera poetică și plastică a lui Picu), a cărui prefață am semnat-o împreună cu cumnatul meu, profesorul Crișan Mircioiu de la Cluj-Napoca. După obținerea tuturor aprobărilor de rigoare, lucrarea a fost trimisă la mijlocul anului 1977 în tipografie, la „Arta grafică", unde a fost culeasă și unde au fost executate toate clișeele color. Încă la începutul lui decembrie 1977 am făcut corectura. De atunci au trecut patru ani și jumătate și cartea nu a mai ieșit, așa încît ceea ce m-ați întrebat dumneavoastră pot să vă întreb și eu : **„Se spune că am depus o carte în 1975 la Editura „Dacia". Se spune, sau e adevărat ?"**

— Explicați ?

— Îndemnuri și asigurări : să aștept, căci au intervenit unele dificultăți, nu e momentul dar vă verii sigur, și tot așa mereu, de atîta vreme, de fapt, prejudecata gravă, că motivele biblice ar fi chiar și arta creatorilor țărani... mistice. Adică Voronețul și Dragomirna și Sucevița, care au uimit Europa, și albumele de icoane pe sticlă care au făcut înconjurul lumii în triumf ! Este greu de a vedea cum se uită mereu că marii creatori populari, ca și Picu Pătruț, au trăit în epoci de implilare și obscurantism, dar motivul religios era numai o imensă alegorie destinată să alimenteze capacitatea de rezistență a poporului, să-i alimenteze speranța, puterea de a dăinui.

— Și totuși ! Ce faceți cu opera lui Picu Pătruț ?

— Mă gîndesc, uneori, ce s-ar fi întîmplat dacă volumul de care v-am vorbit ar fi apărut în librării. Am fi cîștigat cinci ani în strădaniile noastre de a descoperi lumii noi dovezi despre forța geniului poporului român din secolul trecut, în care a fost atît de apăsat. Cinci ani, în care prin opera lui Picu Pătruț puteam striga întregii lumi, cu mîndrie : uitați ce făceau țăranii români din Transilvania, pe care opresorii îi tratau cu atîta dispreț : trăiau, luptau, erau genialii !

Evident că nici o greutate nu mă poate face să mă îndoiesc în credința că pînă la urmă bunul simț va învinge și această chestiune va ajunge să fie adusă pe linia normală, aceea a valorificării moștenirii noastre culturale. Poate, chiar cu ajutorul dumneavoastră !

Sânziana Pop

UN MARE ARTIST

În ceea de a doua parte a unui veac pozitivist, un țăran din Transilvania întreprinde o operă ce surmenește superlativele celor mai exigenți artiști și cărturari de astăzi. Cuadată ocazia unei prejurare în care trebuie să-l situăm pe Picu Pătruț din Săliștea Sibiului. Cupoi în secolul al XIX-lea ? Miniaturist în stil medieval ? Onisifor Ghibu, descoperitorul său și pînă astăzi cel mai atent exeget, îl compară cu marii pictori și miniaturiști ai veacurilor de mijloc european. Accentul învățămîntul pedagog era pe viața interioară și spiritul de jertfă ale lui Picu Pătruț.

Este oare justificată o asemenea apropiere ? Probabil că nu, crisnicul din Săliște era mai degrabă un iluminator, în tradiția intruchipată a Scolii ardelene și a dascălilor de peste munte, cu vocație de apostoli, resimțind ca pe un imperativ interior diseminarea cunoștințelor și educația morală a paparesilor printre care îi trăiau destinul. Viața acestei personalități de excepție sugerează că mijloacele pe care le-a folosit, atît de sărace în anii cînd vedeau mașterea presei de mare tiraj și răspîndirea cărții în straturile cele mai diverse ale societății, erau determinate de meridianul la care trăia. Artistul era o personalitate plastică ce-și impunea însă expresia în orice condițiuni. Scopul său era mai puțin trăirea imagă, certitudinea intruchipată în imagini, cît acela de a educa, specific tradiției menționate. Picu Pătruț voia să „lumineze" pe săteni din Săliște prin pildele morale înfățișate în modul cel mai accesibil privirilor lor atrase de frumos. Fiecare miniatură este de fapt o interioară morală, o pildă, iar recurzita folosită de artist face apel la cele mai comune elemente din viața de zi cu zi a satului. Elementul spiritual este, desigur, predominant, pe linia convingerilor lui Picu Pătruț că mitul reprezintă o paradigmă a existenței, intruchipare esențială a semnelor și dimensiunilor sale. Aceste trăsături ale artei sale sînt cu atît mai vizibile în lucrările cu valoare specială, cum este Biblia de la Sankt Petersburg din 1819, ilustrată de Picu Pătruț cu 139 de miniaturi. Dacă în [illegible] personalitatea artistului se impunea cu o neobișnuită vigoare dramatică, imaginile din Biblie, cel puțin așa cum au fost reproduse de către Onisifor Ghibu mărturisesc o decantare mai mare și o limpezime a liniei pe care nu le-am regăsit ulăieri în altă parte. Intenția „pedagogică" este de asemenea mai explicită, interioarele dimanșe au semnuri mai bine precizate, fiind, în același timp, încărcate de toată voluptatea expresivă a artistului autentic. Chemarea apostolilor, ca și Botezul imaginează un decor familiar, cu ape, țărmuri și drumuri de țară, în prim-plan, într-un dinamism sugerat prin viața culorilor și a vegetației mirese, datorită nuanțelor naturale, combinîndu-se însă într-un mod eficace și expresiv. Tehnica de prim-plan, caracteristică artei „malve" este aici întrebuințată în scopul accentuării mișcării, cum se întîmplă în Saule, Saule, pentru ce mă gonești, unde drumul rămînît în urmă îl răsturnă parcă de pe cal pe prigonitor. Linia aparent inabilă sugerează de fapt brutalitatea personajului și a misiunii sale inițiale. Economia spațiului a dat soluția răsuirii calului pe un drum care trebuia să urce către planul superior al miniaturii. Culoarea vinetie a calului și formele lui de bour mărturisesc mai degrabă intenția polemică decît lipsa de dexteritate a pictorului. Dimpotrivă, costumul cărămiziu și coiful lui Saul, expresia feței lui în transformare sînt creionate cu abilitate și sugerează metamorfoza interioară a personajului. Capodopera miniaturistică a lui Picu Pătruț din imaginile pe care le-am putut vedea reproduse, cum am mai spus, de Onisifor Ghibu, este însă cea din Cînd l-au prins pe Isus în grădină, [illegible]. În general, acvarele de masă îi reușesc foarte bine lui Picu Pătruț. Pare că un freamăt cuteieră mulțimea îndesită în Ghetsimani, toate personajele se mișcă și vorbesc, o agitație neliniștită îi stăpînește. Personajul central însuși este imaginat ca o figură foarte demnă și impărțită cu desăvîrșit, iar în jurul său unul protestează, altul ridică sabia, nervos, toți sînt caracterizați printr-o trăsătură, pînă și îmbrăcămintea care încearcă să-i despartă cu blîndețea lui bleagă intîmplărilă pe un chip cărat. Mulțimea aglomerată și cărămizie este caracterizată și în Tămăduirea femeii care [illegible] de sîngerare, dar mai abs. avem încă o dată imaginea posibilităților lui Picu Pătruț de a sugera convertirea, devenirea spirituală, metanoia, cum îi spuneau grecii din vechime. Culoarea cărămizie sugerează, altcevi, deslănțuirea și neînfrînarea, ca în parabola Bogatului nebun, unde linia simplă este părăsită în favoarea încărcării spațiului cu detalii care conștia păcatul, abaterea de la scop. Intenția și rezultatul artistic în toate aceste miniaturi se află în modul de tratare. Ele birule scopeșul imediat și perisabil. Puritatea vocației lui Picu Pătruț străbate straturile unei conștiințe pedagogice circumscrisă la epoca sa, pentru a oferi privirilor noastre de azi bucuria culorilor și liniilor unui artist de-o forță impresionantă.

Aurel-Dragoș Munteanu

PICU PĂTRUȚ

Din „Stihos adecă Viers..."

Ți s-au gelit trupul tău
Și ai suferit toiage
De la cei fără de lege,
Și atîta de cumplit
Trupul ți s-au zdrobit,
Cît s-au spart și s-au rănit
Pre toiage s-au lipit,
Și-n văzduh se arunca
Cu toiagele ca da,
Iar pămîntul se cruntă
De sîngele ce cură.

* * *

Spre minie s-au pornit,
La ostași au poruncit,
Să să bată foarte tare,
Fără nice o cruțare,
Despuindu-vă de piele,
Și dîndu-vă munci prea grele,
Cu deznodături cumplite,
Cu țepi de fier ascuțite,
Cu toate să vă căznească,
Cumplit să vă chinuiască,
Și cu tigăi infocate
Să arză a voastre spate,
De limbă să vă lipsească
Și în loc să vă prăjească.

* * *

Să ne iubim loialtă
Cu dragoste-adevărată ;
Să lepădăm zavistia,
Pizma ura și mînia,
Și pre alte rele toate,
Ce trag după sine moarte.

* * *

Dă pămîntului rodire,
Spre a noastră folosire,
Înmulțindu-i roadele,
Veselind norodele.
Binecuvîntează-ne
Pre a anului cunună
Și cîmpii înfrumsețează-i,
Cu grăsime-ndestulează-i...
Și împacă lumea toată
Cu pace adevărată.

Țin să mărturisesc că în acest lung interval de timp, în care, cu intermitențe destul de mari, am trăit într-o veritabilă intimitate sufletească cu el, m-am simțit mereu depășit de figura lui, părîndu-mi-se uneori că un condei, oricît de iscusit, nu este în stare să reconstituie în mod fidel o figură atît de deosebită de oamenii zilelor noastre.

ONISIFOR GHIBU

...Picu Pătruț din Săliște, țăranul artist de acum un veac, este printre altele și un apostol al neamului său. El are conștiința culturală a ginții, mai importantă, poate, decît conștiința politică, și el a lucrat stăruitor, cum lucrează și astăzi izvoarele carpatice, pentru desăvîrșirea acestei unități.

PAUL ANGHEL

Este în arta acestui mare artist rustic un sens al veridicului, al omenie, al poeziei, al armoniei deopotrivă, care o innobilează, o ridică pe treptele înalte ale desăvîrșirilor.

Fără îndoială, momentul valorificării integrale a operei lui Picu Pătruț nu mai poate întîrzia.

VASILE DRĂGUȚ

Prin sensurile de conținut ale prestației sale, Picu Pătruț rămîne exemplul conștiinței noastre culturale active și unitare ; în condiții de oprimare și lipsă, pentru noi, astăzi, greu de închipuit, el exemplifică viabilitatea funcției culturale, forța cu care aceasta depășește dificultăți de granițe pentru a se manifesta ca funcție esențială a existenței unui popor.

MIRCEA TOMUȘ

valeriu armeanu

Regula de trei simplă

Dacă stau și mă gindesc bine,
două chestiuni au avut o semnificație deosebită
în viața mea, și anume, războiul
și faptul că într-o zi l-am ajutat pe intendent
să numere niște becuri,
cîteva linguri și niște ilose,
la ultimul articol ne încurcam reciproc,
e luam de la cap,
se făcea noaptea, noaptea săpam la un șanț,
dam o lopată, două, scuipam în palme,
scuipam în jur,
mă podideau lacrimile,
mă mai pocnea cîte-un bici ;
domnule sergent, domnule sergent,
începeam să strig,
a făcut lopata bube,
a făcut guturai,
el se uita la lopată
și spre mirarea mea,
constata că oja este,
dădea ordin să fiu luat între baionete,
să fiu dus cu lopata
la spitalul de boli contagioase
unde sînt doamne frumoase care văd totul în rece.
pe mine îar m-apuca plînsul,
nu plînge soldat,
mă roga infirmiera,
nu plînge că se fac averse locale
și ne înfundă chiuveta,
dar eu nu mă opream, plîngeam,
plîngeam ca un bezmetic
de mi se innodau lacrimile în barbă,
doctorul mă trimitea la cazarmă,
acolo mă judecau
și mă găseau vinovat pentru războiul cu berzi,
mă trimiteau în fața plutonului de execuție,
simțeam că mă înecă plînsul,
veneau soldații : ciafo, ciafo, ciafo,
cu cizmele pline de lacrimi,
scoteau puștile, niște puști lungi, lungi,
cît o zi neagră de post,
unii care mai muriseră odată,
spuneau că face o jumătate de zi
glonțul pe țeavă,
trăgeau dimineața în tine
și abia pe la prînz mureai condamnatul,
erau, cum se spune,
puști cu moarte întîrziată,
în fine, mă executau, mă spălau,
îmi citeau popa la cap
apoi îmi scriau cu creionul chimic pe cruce :
„moartea a a glabismă
care se rezolvă prin regula de trei simplă".

ion burnar

Marmură nescrisă

Și tu frate al meu
care mai știi ține pămîntul
pe umeri
singurul de pe această planetă
care-și face din chip canale de irigații
în toate bogat înafara chipului său
statuie mișcătoare
sculptată de grîu
care-și sapă numele
sub soclul pămîntului
și vă cere iertare
că e în haine de lucru.

Cîntec pentru împăratul Avram Iancu

Nu-i edihnă cît nu-i țară
cît istoria-i ușoară
într-o lume de ocară
nu-i istorie nu-i cum
cît nu sboară nici un drum
numai plînsem și sezum
cît nu-s oamenii-împărați

Invocație

Fie-vă milă de viață
și de cei care mor,
pe un prag de ierburi
atîtea mame au plîns,
atît de frig e-n lume
și-atît de mult a nins,
fragilă epocă de subnutriți
care dau bună ziua încet,
de teamă să nu li se spună
că sînt apți pentru front,
voi care ați inventat abatoare
pentru cuvînt
și înfometați cu praf de pușcă
obzitatea unei idei,
voi care credeți că pe planetă
pînă și viermii au dat faliment.
Ce anchiloză, Doamne
a pus stăpînire pe tot,
ce război între melii
îmi prelace casa în scrum !
Ar mai fi ceva loc,
cît să ne nastem
și cît să murim într-o casă...
Cui am să-i spun
și cine mă va crede
că eu sînt fiul
unui locotenent de trasbă țărănă
care a fost pe front
și-a avut trei copii,
ei care n-a lăsat în bi-articol
și n-a strigat pe la primăria localei,
nici n-a depus demisii
la banca de nevoi,
ei care tocită viața lui
n-a intocmit nici un proces verbal...
Fie-vă milă de viață
și de cei care mor,
într-un mare muzeu din Anvers
există o pușcă mincată de viermi,
e foarte, e singur,
puțină viață și multe oseminte
există cîți impărați
care ne-au luat
sînd li s-a ordonat
și ne-au omorît
sînd n-am avut vini o pomă ;
ei îi vrut, de fapt, să vă spun
că mă simt bătrîn și singur,
ca vinul fiert în tasc.
că-mi este dor de sînii
și-mi este dor de cîi
ca-au hălăuit în grămă
pădurea de mesteceni,
mi-e dor de o mînere
care n-a mai fost de mult.

numai morții stăhăgesc
cît nu-i bal și cît nu-i nu
nici locului nici mîini
numai dorul cîntărea pe pămînt
vindecătoare
tot interdă ce ne doare.

Gramatică pentru istorie

Mai mulți istorici mai puțini țărani
meseria mea-i să am dușmani
mai puțini cai mai multe și
ericum istoria evoluă în stor
dincolo de brevetul militar
e colivie fără de canar
ericum istoria am împărați
doar cei ce au coroane
munților carpați
și cîți vini trestii gînditoare
și propoziții neînsuflețite.

Lege pentru emanciparea orașului

Este foarte cald șarpii au ieșit la soare
eu stau la umbra unui chioșc de sticlă
mirosind amintirea cîtii de fin
vine meister breugel și mă crede
căzut peste decrepenite unor imagini de cască
vine și istoria de ce
nu-nvăț să fiu mai mlădios
cînd trece peste mine cavalerie rusească
vin niște picioare vin și niște copoi
vin inverșii nilei în sfîrșit
vine pămîntul și m-anunță
că pe cîmpia turzii grîul s-a cules cu bine.

iulian moreanu

bunicul

Cînd s-a stins din viață, bunicul avea numai de ani și-o zi. Nu-mi dădeam seama de ce lumea zicea că murise „de timpuriu", pentru că arăta de parcă mai avea puțin și bătea vata. Iar în ultimii doi ani nu mai putea nici măcar să se ridice din pat și să se ducă pînă afară, la spatele curții, unde ținea doi bivoli de elimi. Bivolii și răi pe care-i cumpărase mai de mult de la niște etnici aflați în trecere prin sat și la care ținea mai mult decît la orice. În fiecare zi întreba de ei și-i spunea tatii ce, cîți și cînd să le dea de mîncare, de parcă treaba asta nu era la îndemîna oricui și nu se putea face decît cu un anumit rost, pe care îl cunoștea numai el. Cu vreo săptămînă înainte de-a muri, bunicul l-a chemat pe tata și i-a spus să taie porcul, jumătate să-i dea la cîini (atîte cîți tîie pe ei, ași să facă. Nebule?") și jumătate să oprească pentru... Pentru ce, n-a mai zis, și nici tata n-a întrebat, s-a conformat și a făcut așa cum i se spusese.

Deci tînărul care acum locuiește aceasta nu-mi e prea clar; bunicul e-n stine devreme, mult mai devreme decît altii, nu suferind îndelucat atînd cu porcul, așa dacă : „Nebule, numai o vrea să-mi mai faci"), ei ochii vii și mintea iscoș; doar durerea de nici un loc nu mai simțea, nicea mereu că se simte bine, că nu-i mai doare nimic și că în curînd se va da jos din pat ca să-și vadă cîinii. Tot mînie că intre-o zi l-am spus că dacă vrea, îi aduc eu ce vă-i vadă, dar bunicul n-a fost de acord, m-a luat de mînă și mi-a zis : „Nu, băiete, nu, cîinii nu trebuie să-și vadă stăpînul bolnav, nici măcar să nu simtă asta !"...

Se adunaseră toate rudele lăngă ea cu o zi în urmă — de ziua lui, de care, zicînd, numai nu și-o mai adus aminte, nici măcar el — părintele Grigore venise să-l vadă și stătuse cîteva ceasuri bune cu el în casa mare, unde fusese rugat bunicului de a-și petrece „bunele ceasuri pămîntești". pe multi nu-i văzusem vreodată pînă atunci, nici și întrebam chiar pe unde locuiesc de nu-i mai lămuresem pînă în ziua aceea, și după ce bunicul l-a privit pe toți într-un fel anume, pe care îl am numai mărturisit, l-a rugat tăcînd („Nebule, că tu ești la mai mare...") să ceară pe tu ăștia pe... pînă a rîmîia și cu ea să deschidă o cameră care se afla chiar sub, pentru pe care îei spălitea mamei. Tata a fîrnît și de data asta bănuitul și din cameră a venit mai multe pîlcuri groase și o sticlă transparentă în rîndurile un caer mirea de mirosegi ca pentru de medicamente, pe care bunicul l-a rîs o-a cîntărit cu vîrful lăsa. „Tînăr-mamă", a șoptit tata stăbătînd pînzul, bănuia i tremura la mîini și am simțit dintr-o dată că mi se face rău și vomă, am ieșit din camară urîndînă în mamă de mirosul și m-am dus la pedul de deasupra grădinii. Am plîns ne-am plîns, apoi am adormit în fînul tăiat și mirosind pînă seara a fînul stîlbatim, de vîntă. Nu știu cît am stat acolo, nici de ceș — nu mi-i pasul să fi dormit o zi. Dacă poate chiar tot, pentru că atunci cînd m-am trezit și m-am dat jos, Bănuțu' și Bărbănu', care din cînd cînd mulțumeș urînd de fîrșeară aceasta în bănuți și se vînturau în bănuți mai-chiar și se supărau, iar bunicul stătea lîngă și fîrșea într-un cearșaf dat cu var care parcă plîngea singur pe deasupra cuptorului a pătru bărbați dintre care unul era tata.

Acolo, mortul, îl dusese la grădină și nu îmbălsămase doiar de ce numai sîrma din rudele neamurile îl plîngeau, iar mai chiar multi se prefăceau doar că îl văzură unii și dumnea în schimb, pe fîrșa mirelor la bănuțuri, cu o mămăre lumare, nu și cum cînd cînd ale ce lumînări de mare prel aveau în ele și se lămuia cu ea mare pentru, și-i bănuțuiș mămăre bănuț.

Aceasta pe-atunci dulămăreau și cu mămăre și nu bănuțuș dintre de multe bănuți. De dimineață, un bănuț pe care nu l-am bănuș în ziua care l-am dus pe bunic și ne-am bănuș și ne-am bănuș de bănuș în cîmpul din bănuș, a fost pierdut rîndile lui din — bănuș care a urcat la bănuș, cînd bănuș și o parte bănuș din rudele cîmbînînd care se bănuș cîmbînînd prin bănuș la bănuș pînă au bănuș mămăre pentru „pomana răposatului". Că părintele Grigore s-a bănuș cînd de ajunsese să se bănuș la — și și bănuș bănuș de mămăligă și pe-o bănuș, nu era de mirare, doar tot satul știa că este bănuș la bănuș bănuș bănuș și la bănuș și bănuș bănuș bănuș ; dar, cînd apăreau pe bănuș, ași, ce le cumănă bănuș ale de bănuș ? Mămăre nu știș, bănuș bănuș bănuș la mai multe cîmbînînș bănuș, și la din bănuș, și nu le scape nimic, numai nu vănuș de pe bănuș, numai în și la bănuș și la vin de-a mămăre. fără abatere și peste prînș și rîdeau din la mîș ș, nu și pînă la urechi, și se prăpădeș și alte nu. Ba, mai mult, la un moment, dat s-au apucat să vînțănească și despre bănuș bănuș bănuș-se care mai de care cu bănuș și pe care mămăre și le fîșeș răposatul la bănuș, care la care participînș și și bănuș și la care și și bănuș și și bănuș și și bănuș despărțește și „mai dă, tată Dodă o mămă, nă și lu' ăș Gheorghiță și nam mămă..." iar bănuș mămăre bănuș și și și

MĂRTURII PENTRU MEMORIA UMANITĂȚII

CENTENAR NICOLAE TITULESCU

Cei ce încearcă astăzi — la 100 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu — să definească personalitatea marelui dispărut, a unui om și a unei opere, bineînțeles integrîndu-l contextului social-politic în care a trăit, cu toate luminile și umbrele sale, cu toate limitele și inerțiile acestela, identifică în aprecierile făcute de contemporanii săi elemente de cel mai mare interes pentru înțelegerea impactului pe care omul politic și diplomatul român l-a avut în epoca sa.

Indiscutabil, Nicolae Titulescu a exercitat asupra tuturor marilor săi contemporani, politicieni, juriști, economiști, o fascinație cu totul deosebită.

A spune din nou astăzi că fascinația pe care Nicolae Titulescu a exercitat-o asupra contemporanilor avea — dincolo de tot ceea ce era farmec personal, capacitate de atracție și forță de sejucție — determinări infinit mai complexe, ni se pare o necesitate.

Propria-i contemporaneitate îi recunoaște lui Nicolae Titulescu rolul de **exponent de excepție, pasionat și tenace al intereselor românești în arena relațiilor internaționale interbelice**

Născut la școala marilor aspirații ale propriului popor și educat în spiritul generoaselor ideaturi ale umanității, Nicolae Titulescu avea să impresioneze deopotrivă pe contemporanii săi prin capacitatea ce a fi un **european**, un om care a trăit toate marile drame ale continentului și care a gîndit problemele sale prezente și viitoare cu o acuitate și o dăruire totală.

Nevoia structurală de pace a poporului român a proiectat prin Nicolae Titulescu una din expresiile sale de cea mai mare relevanță, gîndirea și acțiunea sa în numele și în slujba acestui ideal îl consacră în amintirea contemporanilor ca un **herald al păcii**. Conștiința necesității servirii păcii prin drept îl recomandă posterității pe Nicolae Titulescu ca un **om al legii, un slujitor al dreptului și moralei internaționale**.

Nicolae Titulescu avea să-și confirme și să-și reconfirme timp de peste două decenii calitatea sa de **luptător pentru pace**, ideea și acțiunea în acest sens sintetizînd într-o operă de o identitate inconfundabilă.

Nu a existat rană a începutului de secol,

suferință a popoarelor continentului nostru, ca și a altor colțuri de lume, care să nu facă să sngereze conștiința lui de mare sensibilitate, căci Nicolae Titulescu a fost **un umanist, un democrat**.

Instalarea regimurilor totalitare în Italia mussoliniană și Germania hitleristă, generînd cea mai mare epidemie mentală a tuturor timpurilor, avea să facă din Nicolae Titulescu un **antifascist convins**, glasul și acțiunea sa constituindu-se într-un **apel la rațiune și responsabilitate politică**.

Increzător în destinul umanității, în capacitatea acesteia de a-și identifica și urmări drumul propriei deveniri progresive, Nicolae Titulescu a proiectat, în contemporaneitatea sa dezorientată și anxioasă, o expresie de **mare realism și autentic optimism**.

Nicolae Titulescu se adaugă astfel, cu un loc distins, în galeria luptătorilor pentru idealurile poporului nostru, servindu-l prin implicare intimă și angajare viguroasă în tot ceea ce-i privește destinele.

Toți cei ce l-au cunoscut — la tribuna parlamentară, în sala de cursuri, în aula academică, sub cupola marilor instituții internaționale — au considerat **întîlnirea cu Nicolae Titulescu un privilegiu**.

Memoria contemporanilor prezervă impresiile profunde pe care — **inteligența fulgurantă, enciclopedismul cunoștințelor sale, logica sa exemplară, spiritul și raționamentul său, capacitățile oratorice, puterea de muncă, disciplina interioară, intuiția sa adînc pătrunzătoare, viziunea sa larg cuprinzătoare, înțelepciunea și realismul judecăților și actelor politice, credința și fermitatea cu care își apăra punctele de vedere, loialitatea și demnitatea, mărcile aparte pe care-i punea pe prietenie, respectul de care era capabil** față de cei mari și față de cei mici, considerați ca egali — le exercitau asupra tuturor celor care, întîlnindu-l, aveau să fie marcați pentru o viață de capacitatea-i politică și intelectuală, de cristalinitatea morală și de farmecul său indicibil. Deasupra tuturor acestor atribute și dincolo de ele, dacă ar fi să alegem unul singur, am spune că Nicolae Titulescu a fost **o adevărată conștiință românească, una din prețioasele contribuții de conștiință românească la conștiința universală a veacului nostru**.

Contribuție pe care noi, cei de astăzi, o descifrăm din perspectiva unei epoci, la dimensiunile unui moment omagial, exprimînd de fiecare dată respectul și prețuirea datorate luptătorilor pentru marile idealuri ale poporului român.

George G. Potra

Bratislava, 19 iunie 1937. Aspect de la ceremonia în cadrul căreia Universitatea Komensky a acordat lui Nicolae Titulescu titlul de doctor honoris causa.

Roma, 27 octombrie 1930. Ședința inaugurală a celei de-a XX-a sesiuni a Academiei Diplomatice Internaționale. În prezidiu, vicontele de Fontenay, președintele A.D.I., ambasador al Franței; Nicolae Titulescu, președinte al celei de-a XI-a Adunări a Societății Națiunilor, vicepreședinte al A.D.I; A.F. Frangulis, secretar general pe viață al A.D.I., ambasador al Greciei.

Oxford, 3 mai 1930. Nicolae Titulescu împreună cu istoricul român Nicolae Iorga, după ceremonia acordării de către Universitatea din Oxford a titlului de doctor honoris causa marelui savant român.

Thoiry, iulie 1930. Nicolae Titulescu împreună cu membrii Comisiei de cooperare culturală internațională de pe lîngă Societatea Națiunilor. În rîndul întîi, printre alții, Albert Einstein, Gilbert Murray, Paul Painleve, Paul Valery, George Oprescu.

București, 22 iunie 1924. Primirea lui Louis Barthou la Academia Română. În existență, printre alții, Nicolae Iorga, Nicolae Titulescu, Dimitrie Gusti.

„A spune că Titulescu a fost un mare om politic înseamnă să afirmăm un fapt pe care astăzi nimeni nu ar putea să-l mai pună la îndoială.

Vederile sale în materie de politică externă au fost limpezi ca o axiomă".

C. I. PARHON

„Era democrat din tot sufletul și cel din generația mea fără îndoială că își amintesc de controversele lui cu dictatorii pe care-i combătea fără milă. /.../ Anii s-au scurs, am trăit un război atroce care a răscolit lumea. Aceasta nu împiedică, de cîte ori vizitez Palatul Națiunilor, să mi se pară că zidurile mai transmit încă ecoul discursurilor lui Titulescu. Acest om de o vioiciune fremătătoare a marcat puternic epoca sa și a lăsat o traiectorie luminoasă pe cerul Genevei".

THANASSIS AGHNIDES
om politic și diplomat grec, fost subsecretar general al Societății Națiunilor

„Trăsăturile caracteristice ale figurii lui Nicolae Titulescu pe plan politic îmi par a fi: amploarea vederilor sale, receptivitatea sa în a înțelege opiniile divergente sau contrare celor pe care le susținea și siguranța judecății sale în a discerne elementele permanente și elementele efemere pe care le comportă fiecare situație. În felul acesta, la societatea Națiunilor el reprezenta nu numai guvernul român din acea vreme, ci însăși România.

Titulescu a fost un mare român și, în același timp, una din figurile cele mai eminente ale vieții internaționale a epocii sale".

PABLO DE AZCARATE Y FLOREZ
om politic și diplomat spaniol, fost secretar general adjunct al Societății Națiunilor

„Mi s-au cerut și mie cîteva amintiri despre acest om extraordinar, care a fost parcă readus din umbrele morții, la lumina zilei, de către inscși nenorocirile țării sale. -Să-l reînviăm pe Titulescu !- Aceasta a fost strigătul românilor de pretutindeni, atunci cînd s-a arătat adevărul pe care dînsul nu l-a pierdut din vedere... S-a dovedit acum, cît de necesara este pentru o țară mică, minunea de a fi produs un om capabil să gîndească la fel cu cei care conduc mecanismul de stat al țărilor mari, adică pe un plan cu totul deosebit de acela al unei mici gospodării. /.../

Omul politic fără partid a rămas toate partidele la politica sa; iar omul singuratic, omul fără copii, se bucură astăzi de o mare posteritate superioară".

MARTHA BIBESCU

„Da, Titulescu este cea mai strălucită inteligență ce am întîlnit-o în viață. Un fel de întrupare a inteligenței, înțeleasă cu arhetip. /.../. Avea Titulescu un dar de a defini, o eleganță și o economie a expresiei, pe care n-aș putea să le compar decît cu ale filosofului Bergson. /.../. Nu cunoștea decît un singur tel, acela al salvgardării păcii. În faza de-atunci a evoluției, și-n conștiința momentului, Titulescu se străduia să dea un caracter cît mai monolitic Micii Înțelegeri, căci numai un asemenea organism i se părea că ar putea în împrejurările ceasului să asigure interesele statelor mici, așezate în poarta imperialismului nazist /.../. Titulescu era totdeauna în căutarea unor formule, ce puteau să devină lozinci îndrumătoare. El își pregătea și își netezea formulele cu o răbdare și cu o rîvnă de șlefuitor de diamante. Le încerca de-o mie de ori toate nuanțele, reflexele, umbrele, pînă cînd formulele începeau să palpite prin propria lor lumină. /.../. Titulescu, ca orice mare diplomat, își rezerva o anume libertate a mișcărilor — expunerile sale, zic, se mișcau pe această linie. Așa gîndea Titulescu /.../. În eșafodajul ideilor sale, totdeauna îndrăznețe, el punea o uluitoare precizie și prudență juridică, și încă o dată, o excepțională pasiune a formulării".

LUCIAN BLAGA

„Acest ministru de externe al României, cu maniere impetuoase, are o minte lucidă. Este impulsiv în discursuri, dar metodic în acțiuni. Raționamentul său, adesea paradoxal, se bazează pe texte și pe stăpînirea deplină a dreptului internațional! /.../ Nicolae Titulescu își depășea întotdeauna interlocutorul".

LEON BLUM
om politic francez, prim-ministru (1936—1937)

„Titulescu! Cele patru silabe ale numelui său sonor au umplut istoria diplomaticei de după război. El a fost unul din marii oameni ai României, unul din marii oameni ai Micii Înțelegeri, unul din marii oameni ai Genevei și, pentru a spune totul, unul din marii oameni ai Europei. /.../ El a fost cel mai strălucit, cel mai dinamic dintre cei care au vrut să construiască o Europă nouă, bazată pe egalitatea puterilor și pe respectul tratatelor. Cînd norii au sulf la orizont, el a fost unul dintre primii care a înțeles și primul poate care a vrut să ridice un dig contra inundației care se anunța".

RAYMOND CARTIER
ziarist francez, redactor șef la „L'Echo de Paris", „L'Époque" și director la „Paris Match"

„Sînt extrem de numeroase capitolele activității acestui prodigios diplomat care ne uluia pe toți cei prezenți la Geneva. Ceea ce am admirat cel mai mult la Titulescu a fost strădania sa neîntreruptă pentru a se căuta o organizarea unui sistem de relații internaționale bazat pe echitate, egalitate și respect reciproc. Din păcate, Liga nu a reușit decît în prea mică măsură să aducă la îndeplinire țelurile pentru care a fost creată. Acest imbroglio istoric nu poate diminua însă meritele celor care — la rînd sincer și perseverent, cum au fost Herriot, Briand, Barthou, Titulescu — au vrut să așeze națiunile într-un sistem de siguranță care să le ferească de spectrul războiului. Apreciez că acțiunile lui Titulescu au fost menite să anime la Liga Națiunilor o rezistență, o solidaritate și o atitudine hotărîtă împotriva agresiunilor fasciste și a războiului".

RENÉ CASSIN
jurist, om politic și diplomat francez
Premiul Nobel pentru pace (1968)

„Mă gîndesc adesea și astăzi la geniul diplomatic al lui Titulescu. Era un foarte mare jurist și avea și viziunea viitorului... Dacă Europa ar fi ținut seama de politica pe care o preconiza el, desigur că alta ar fi fost soarta ei. Titulescu, care-și iubea țara mai presus de orice a spus o dată: -Se zice despre mine că sînt ministrul Europei. Din păcate, nu sînt-. Păstrez amintirea lui Titulescu ca pe aceea a unui mare prieten și-mi pare bine că am fost între cei care au susținut alegerea și reîntegrarea lui ca președinte al Ligii Națiunilor. Nimeni pînă azi nu a avut onoarea de a fi de două ori președinte al unui asemenea for. A fost, poate, cel mai mare diplomat al timpului său".

A. F. FRANGULIS
om politic și diplomat grec, fost președinte al Academiei Diplomatice Internaționale

„Nu l-am cunoscut prea de aproape pe Nicolae Titulescu, neavînd decît puține relații cu lumea politică, însă îmi aduc aminte cît eram de mîndru ca român văzînd e-o lume-ntreagă admira și omagia acest suflet generos, această inteligență sclipitoare".

GEORGE ENESCU

„S-a vorbit mult despre destinele extraordinare. Cred mai curînd că e vorba de destinul oamenilor de a deveni într-o bună zi căpitani de vas, purtînd la înălțime, împotriva furtunilor, pavilionul țării lor, și că geniul lor, mai puternic decît furtuna, triumfă asupra tuturor vicisitudinilor. Titulescu! /.../. Cum se întîmplă adesea marilor cetățeni, cum i s-a întîmplat unui Demostene, Titulescu a fost alungat de la putere, unde prezența lui ar fi fost atît de utilă. Oamenii de stat nu păreau să înțeleagă pe vremea aceea că trebuiau să înfrunte -cea mai mare epidemie mentală care s-a manifestat din Evul Mediu încoace-. Titulescu a înțeles acest lucru /.../. Amintirea lui Titulescu este de o pregnanță covîrșitoare. Pînă la sfîrșitul vieții, inteligența acestui mare om a strălucit cu nestinsă putere".

CHARLES HENRY
diplomat francez

„Om timitor, care nu a avut și nu va avea niciodată pereche".

EDOUARD HERRIOT
om politic francez, prim-ministru (1924—1925; 1926; 1932)

„A fost un mare diplomat, unul dintre cei mai iluștri ai perioadei dintre cele două războaie mondiale. El a fost printre puținii diplomați care și-au dat seama — în condițiile venirii lui Hitler la putere — de faptul că numai măsuri colective ale tuturor statelor europene, bazate pe o înțelegere între Uniunea Sovietică, Franța și Marea Britanie, puteau bara drumul războiului. Titulescu nu era numai un doctrinar, ci și de asemenea, un om de acțiune, care milita cu pasiune pentru ideile sale. (...). În ceea ce privește raporturile dintre România și U.R.S.S., Titulescu a înțeles necesitatea existenței unor relații normale nu numai pe plan diplomatic. El a militat cu seriozitate — m-am convins — pentru pactul de asistență mutuală între ambele țări".

MAXIM MAXIMOVICI LITVINOV
diplomat sovietic
Comisar al poporului pentru afacerile externe al U.R.S.S. (1936—1939)

„Cu tot aspectul său surîzător, Titulescu are mînă de fier și a impus puternica sa personalitate Adunării, care a urmat fără șovăire ritmul ce i-a impus. De aceea, noi considerăm că regulile Societății Națiunilor în alegerea președintelui, care cer ca președintele să fie schimbat la fiecare adunare, sînt greșite. Titulescu trebuie, în însuși interesul Societății Națiunilor, să fie președinte permanent sau cel puțin ales pe un număr de ani.

Sînt fericit să aduc omagiul meu unui om, în care adînca dragoste de țară se îmbină așa de armonios cu un leal devotament pentru Societatea Națiunilor".

PHILIP NOEL-BAKER
om politic britanic,
Premiul Nobel pentru pace (1959)

„Situația pe care o ocupa Titulescu, autoritatea de care se bucura, reputația pe care și-o dobîndise, inteligența sa, resursele sale, uimitoarea vivacitate a spiritului său, acel amestec de fermitate și de suplețe care îl caracterizau, totul făcea din el un om politic de clasă internațională — și de cea mai înaltă clasă. Strîns legat de interesele țării sale, așa cum este legată iedera de arbore, prestigiul lui depășea cu mult frontierele României. Se poate spune că Titulescu a fost unul din marii oameni politici ai acelor timpuri".

WLADIMIR d'ORMESSON
diplomat și scriitor francez

„Nicolae Titulescu credea în pace. Nicolae Titulescu credea în necesitatea și posibilitatea unei înțelegeri între popoarele lumii. Cred că sîntem cu toții de acord că astăzi, mai mult poate decît în trecut, noi avem nevoie de asemenea oameni de stat. Eforturile lui Nicolae Titulescu, eforturile tuturor acelora care împărtășeau sentimentele și convingerile sale, aceste eforturi nu au fost suficiente pentru a rezista forțelor care atunci împingeau lumea spre război. Aceasta este o lecție pentru noi, dar lecțiile pe care le învățăm nu micșorează cu nimic calitățile sale ca om și ca spirit care și astăzi sînt pentru noi un model".

PIER PASQUALE SPINELLI
fost director al Națiunilor Unite pentru Europa

„Va trece multă vreme pînă cînd amintirea lui se va șterge din mintea poporului român, pentru că va veni vremea cînd România se va ridica și va avea nevoie de întreg ajutorul ce i-l pot da fiii ei. Și atunci, aceia dintre noi, care nu au uitat ce a făcut, a gîndit și s-a străduit să facă Titulescu, îl vor glorifica, ca pe unul din cei mai mari bărbați politici ai României".

WICKHAM STEED
om politic și publicist britanic

„Nicolae Titulescu avea o fecundă imaginație diplomatică. El nu făcea politică clasică, ci imagina mereu, avînd o viziune dialectică asupra evoluției lumii.

Nicolae Titulescu avea o judecată perfectă asupra viitorului. A fost, poate, singurul om care în acele vremuri a prevăzut cursul istoriei. Titulescu a înțeles că viitorul aparține păcii și a fost omul care a făcut mari eforturi pentru colaborarea dintre Est și Vest, considerînd în acele timpuri tulburi că pacea este posibilă și că ea trebuie dobîndită".

GENEVIÈVE TABOUIS
ziaristă franceză

„Trăia furtunos, mîinile sale se ridicau și se coborau într-un ritm care era un grai. Puterea sa de muncă era inepuizabilă. Mulțumirea de a-și dobîndi dreptatea și-o sprijinea deopotrivă pe erudiția juridică și pe sensibilitatea sa remarcabilă.

Pentru nimic în lume nu și-ar fi schimbat convingerile. Totul pentru drepturile României! El a ajutat-o cu atîta voință laborioasă să și le cîștige. Devenise apărătorul de neclintit al acestei cauze.

Cei care se indigna atît de mult în fața lipsei de recunoștință pentru adevărații patrioți, nu bănuia că el însuși avea să fie alungat într-o zi din altarul familiei în care trăiesc, în patria lor de totdeauna, marile umbre celebre odinioară și care trebuie să-i rămînă patriei sfinte pentru totdeauna. O, Titulescu!".

ELENA VĂCĂRESCU

Aura romantică și visul fantastic (XI)

atît de sugestivă, conținînd adevăruri revelatoare, definiția propusă de G. Călinescu cu privire la structurile narative ale romanului **Ceasul pustiu** nu trebuie totuși absolutizată, acceptînd-o ca pe o dogmă. Astfel, ideea că prozatorul este interesat să spună „cîteva adevăruri lungi, însă nu despre lumea obiectivă, ci despre aceea a închipuirii sale", comportă, îndrăznim să credem, nuanțări nu lipsite de importanță. Este de făcut observația că în ciuda profundei amprente de ficțiune pură, imaginarul eminescian nu numai că nu apare ca un produs „ex nihilo" ci, totodată, tinjește neîntrerupt la dobîndirea unei baze de susținere realist-narativă în înțelesul fenomenal al noțiunii. Nu intenționăm a glosa din unghi discret paradoxal în jurul enunțului paradigmatic „Viața-i vis", dar se cuvine să reținem că între cei doi termeni nu se instituie în nici un caz un raport de subordonare, în sensul că cel de-al doilea l-ar „destiința" pur și simplu pe cel dintîi sub raportul determinării obiective, la urma urmei, sub raportul existenței fundamental (în accepție hegeliană) realiste. Mai mult chiar, este necesar să facem precizarea elementară că „teoria" eminesciană legată de proiecția imaginarului în spațiul visului este suficient ca narațiune presupune înțelegerea faptului că numai permanenta atenție acordată realului îi dă temei, o legitimează. Simplu spus, aceasta explică autenticitatea spațiului epic general, inclusiv și mai ales atunci cînd totul se sublimează în ceea ce s-ar putea numi poveste de viață trecută în vis. Sigur, nu e cazul să se creadă că G. Călinescu nu s-a gîndit la toate acestea dînd cura memorabilei sale definiții, devreme ce, cum s-a văzut încă de la început el este acela care face observația atît de surprinzătoare că **Ceasul pustiu** „înfățișează întîia încercare serioasă lăsată de Rebreanu (să-l uităm, totuși, pe Slavici ?, n.a.) de a viri viața ardelenească, orășenească, țărănească și eroică, totodată, în literatura română". Reveniri la aserțiunile călinescene, oare, dar drept scop evitarea spațiului fetișizat cînd ne propunem să relevăm modul în care concepe Eminescu funcția imaginarului în context narativ-descriptiv, implicit analitic. Este, fără îndoială, un mod de înțelegere prin definiție deschisă ; marele scriitor nu se arată niciodată interesat de a experimenta doar în sine și pentru sine imaginarul, oricare ar fi contextul tematic și oricare ar fi intențiile demonstrative. Dacă pînă la episodul cuprinzînd tentativa de sinucidere a lui Toma Nour, substructurile realiste ale imaginarului, vizate mai ales determinarea atentă a cadrului narativ prin apel la descripția minuțioasă, chemată a sugera semnificativele relații, cel mai adesea disjunctive, dintre mediul social și psihologia personajului, următoarele secvențe ale romanului dovedesc surprinzătoare deschideri spre imaginea obiectivă, nemijlocit realistă, în ordine social-istorică, a existenței. Și ceea ce ne se pare cu adevărat demn de subliniat stă în faptul că o asemenea schimbare a unghiului de abordare epică nu este incompatibilă cu plonjonul în imaginarul de factură oniric-fantastică. Dimpotrivă punctul de vedere inițial, „Viața-i vis", își exercită și acum prerogativele, fiind, cum vom vedea, învestit cu funcția de a potența marile sensuri existențiale degajate de evenimentele narate.

Dar înainte de a investiga partea de biografie a lui Toma Nour legată de evenimentele revoluției transilvănene de la 1848, să spunem cîteva cuvinte despre scurtul pasaj în care evoluează eroul după ce, grație vîntului care deschide ferestrele odăii, el scapă din ghiarele morții prin asfixiere. Este necesar să facem acest popas nu numai pentru că pasajul explică, psihologic, întreg comportamentul lui Toma Nour de aici încolo, ci și pentru că ne aflăm în prezența unor interesante simptome ale spiritului analitic eminescian. Nepierzînd din atenție că în manuscrisul romanului, după episodul tentativei de sinucidere, figurează o strofă din **Venere și Madonă**, ulterior eliminată de autor („O, cum Rafael creat-a pe Madona dumnezeie" etc.), ceea ce divulgă mult prea limpede teza morală ce străbate episodul Poesis, să arătăm că biografia eroului este reluată dintr-o perspectivă accentuat introspectivă. „Corpul... — notează Toma — s-ar fi însănătoșit gîndind, însă ceea ce era bolnav în mine, nebun de bolnav, era inima mea. Tot ce-mi aducea aminte de ea... de trădătoarea, le aruncam în foc, care le consuma, cum se consumă inima și viața mea !" Tot ce urmează după o asemenea mărturisire străbătută de atîta sinceritate (căci sinceritatea față de sine, o sinceritate aproape vulnerabilă, este apanajul eroului eminescian în general) nu face decît să explice comportarea dezasperată a eroului. Credem că nu exagerăm cu nimic dacă spunem că, în perfida insidioasei tonalități grotesc-romantice a relatării, sondajul analitic propriu-zis vizează frenezia halucinației dacă nu de nuanță dostoievskiană, în orice caz, sigur gogoliană. În cîmpul oferit de psihologia paroxistică a insului aflat în pragul nebuniei, tînărul Eminescu se mișcă surprinzător de matur. Și ceea ce oferă mare autenticitate „examenului" cvasiclinic este dezinvolta evitare a alunecării în ponciful abstractizant. Tentația sondajului în subzona abisală a sufletului uman se leagă nemijlocit de „psihanalizarea" comportamentului. Notațiile sînt însăși oglinda în care se reflectă straniul mod al eroului de a percepe relația sa cu lumea, față de care se crede complet înstrăinat, asimilînd-o irealului grotesc („astfel umblam printr-o lume străină, din care nu făceam parte, și cînd ma rătăceam în vro grădină publică, unde fețe roșii și vesele chicoteau împregiur, pierzîndu-se prin arbori, eu credeam că sunt răutăcioase duhuri efemere care-și rîdeau de durerea mea") și atribuindu-i însușiri de-a dreptul infernale („Or mi se părea cum că-n juru-le rîdeau morții, a căror fețe galbene erau spoite cu roșu — ceea ce le făcea și mai înfricoșate, și mai moarte prin contrastul între adevărul morții și-ntre simularea ceea spoită a vieții"). De la asemenea proiecții ale efectelor maladiei osihice în viziuni de un carnavalesc sinistru (modalitatea va cunoaște performanțe extraordinare în **Avatarii faraonului Tlă** și în **Fragment**) se trece la destăinuiri în cazul cărora acuitatea suferinței cristalizează în dramatice confruntări dintre luciditatea ultrasensibilă, dătătoare de spaime existențiale atroce („Altădată mă pomeneam că mă uitam ore întregi în oglindă și mă strîmbam la mine singur, și, cînd mă trezeam din asemenea atonie, mă-nfiori siguranța c-am înnebunit și teama de mine însumi. Lucrul de care mă temeam mai mult era nebunia ; mi-era frică să nu-nebunesc") și reacțiile exterioare cele mai absurde, sustrase oricărui control al percepției („Adesea mă pomeneam că privisem, fără să știu, cîte o oară întreaga-n soare și că ochii mei orbiți de lumina lui caldă nu numai puteau distinge nimică, ci un haos vînăt-roșu părea că mă-nvîrtește mereu, pînă ce mă trezeam căzut pe iarba cîmpului. Eram tîmpit, absurd, idiot"). Modernitatea perspectivei analitice din care se scrutează un asemenea caz de dramatică scindare a eului uman este mai presus de orice îndoială, deși, se observă lesne, fantasticitatea romantică este, și acum, aceea care individualizează întreaga partitură narativă.

În fine, chiar în faza în care suferința strict clinică pare a se fi ameliorat într-o anumită măsură, durerea sufletească persistă în continuare. În acest punct, tipic eminescian, implicit, modern romantică, este obstinația eroului de a respinge semnele vindecării și de a se cufunda cu orgolioasă voluntate în propria-i suferință. Atracția pentru „boala" de care suferă, cultivarea îndîrjită a răului sufletesc de care este cuprins se traduc printr-o [illegible] de [illegible] totale față de sine și de lume, de indiferentism încăpățînat la tot ce ar putea într-un fel sau altul să-l cîntărească din sumbra-i [illegible]. Privit cu ochiul cititorului de azi, în asemenea momente, Toma Nour face figură de autentic predecesor al marilor angoasați din [illegible] european, inclusiv romanesc, interbelic și contemporan. Altfel decît prin luarea sa-n stăpînire de către sentimentul atotcuprinzător al „greții" nu poate fi definită starea de spirit și de conștiință a eroului.

Sigur că în toate acestea „poza" byroniană a eroului nu este de neglijat. Dar ceea ce s-a numit la Eminescu „romantism întîrziat" exprimă mai degrabă o semnificativă atitudine de emancipare, în sensul dezvăluirii unei excepționale propensiuni spre spiritualitatea înnoitoare a literaturii următorului veac.

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Teodor Balș și amintirile unui cîntec latin

Dumitru Micu, de data aceasta singur, într-o istorie a literaturii

Constantin Ionescu, Nicolae Stănescu și Grigore Hoțu : 2-1 pentru poezie

Manierismele creatoare și iluzorii

Urmare din pag. 1

G. Benn, Ezra Pound, Ion Barbu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu etc. pot fi considerați manieriști, în vreme ce Alain Robbe-Grillet, Claude Simon, Eugen Barbu, Michel Butor, Fănuș Neagu pot fi socotiți prozatori barochizanți. Fenomen recurent de tranziție, manierismul păstrează anumite trăsături arhetipale dar are, totodată, în fiecare epocă anumite elemente specifice.

Și dacă maniera reprezintă o modalitate individuală de creație, socotim că merită să ne întrebăm dacă manierismul are o rezonanță notabilă în literatura română actuală. După opinia noastră ea este evidentă în poezia lui Nichita Stănescu și Marin Sorescu, dar poate fi detectată în alte forme și la alți scriitori ca Șerban Foartă, Gavril Sedran, Adrian Rogoz etc.

Artă combinatorie pe planul asocierii contrastante a cuvintelor, expansiune fericită a spiritului ludic, ironie subtextuală, dispunere grafică orientată spre o anumită expresivitate artistică, meditație gravă textualizată printr-un enunț comic, cuvînt și imagine, manierismul românesc contemporan a profitat atît de experimentele poeziei concrete, cît și de concluziile desprinse din gramatica generativă și transformațională, care încită la o manipulare a cuvintelor, teoretic infinită, întreruptă doar de încheierea unui text.

Cînd manierismul este prezent în poezia de dragoste, el capătă la Nichita Stănescu o expresie galantă :

Spune-mi, dacă, te-aș prinde-ntr-o zi
și ți-aș săruta talpa piciorului,
nu-i așa că ai schiopăta puțin, după aceea,
de teamă să nu-mi strivești sărutul ?

(Poem)

În „antipoezia" lui Marin Sorescu, comparația este mereu împinsă dincolo de orizontul așteptării cititorului. De aici rezultă și funcția sa de șoc :

Mă bătea prea tare soarele,
Și te-am pus în geam
Ca pe-o hîrtie albastră
. . . . . .
Mă bătea prea tare moartea,
Și te-am pus în dreptul inimii,
Ca pe-un paravan
De dragoste.

(Comoditate)

Șerban Foartă nu mai cultivă discursul manierist prin simpla asociere sau selecție paradigmatică și sintagmatică. El atenționează la destinul semantic al cuvîntului. Rupînd cuvîntul așteptat în altele neobișnuite, asociind apoi părțile combinatorii ale cuvintelor, Șerban Foartă realizează o poezie ludică, încărcată mereu de noi iradiații semantice.

În cer, egrete.-n cer, crep roșu
în toarse, caiere de nori.
Balconul cerului, în mare
bal
conul cerului
în mare
Întoarse caiere de nori.

(Urmare și adio)

Pînă la un anumit nivel de textualizare ludică, poeticitatea nu dispare cu desăvîrșire din versurile lui Șerban Foartă. Dar experimentul manierist este împins de Gavril Sedran pînă dincolo de frontierele obișnuite ale poeziei. El știe ca atîția alți dintre semiologii contemporani că textul referențial se bazează pe **denotație** iar cel poetic pe **conotație**. În una din poeziile sale, autorul realizează un inventar alfabetic de **sinonime parțiale** menite să-i denumească pe dracu, pe diavol, pe satana. Alegem doar o literă :

nagoda	negru	nepricinica
naiba	neguță	nespălatu
năpasta	nelegiuitu	nichipercea
necuratu	neobrăzatu	nodea
nefirtate	neagoitu	etc...

Dar cu acest experiment credem c-am ieșit din sfera poeziei intrînd în zona unor simple iradiații semantice conotative de dicționar sinonimic relativ. Experiența ludică devine aventură amuzantă, dar ea lese din spațiul literar pe care acest poet autentic știe să-l construiască și cu mijloace normale.

În acest punct de frontieră se înscrie și o parte a poeziei spațiale-concrete, cultivată de Adrian Rogoz.

De fapt, în toate timpurile și în toate artile de cultură manierismul a dat poeți mari și mici. Nu manierismul în sine l-a făcut pe unii scriitori mari, ci **meșteșugul** pe care l-au investit în propria **manieră**. Așa mi se pare că s-a întîmplat și în poezia noastră actuală, deși decupajul restrîns de exemple nu mi se pare încă suficient de convingător. Oricum, manierismele nu sînt întotdeauna creatoare și iluzia aceasta trebuie abandonată de poeții care nu există nici prin **inspirație**, nici prin **meșteșug**.

PRIVIREA LUI ORFEU

O, bunătate, o, candoare!

După cum spuneam data trecută, ieșirea din durată, abolirea timpului ca dimensiune primejdioasă, destructivă a ființei (și deci a conștiinței), esența omului fiind nu atît trupul în materialitatea sa fiziologică, deși aceasta este carcera — sau templul, — prin care își duce spiritul său tutelar, autarhic și creator, creator în proiect, în modelul pe care și-l face despre sine și despre universul în care trebuie să trăiască), deci această dimensiune temporală, angoasantă în mod fatal sub aspectul finalității sale, este o preocupare majoră a artei moderne, dar nu numai a ei. Ea, această obsesie, a căpătat în vremurile noastre doar un teren nou sub care se revelă în practica spirituală, elementul nou constituindu-l laicizarea hotărîtă a idealului de salvare de sub amenințarea unui sfîrșit oricum ineluctabil, dar care poate fi întîmpinat fără strigăte isterice și conjurarea forțelor occulte.

Dar faptul că obsesia abolirii timpului este o nevoie reală a conștiinței omului și nu o construcție arbitrară și periferică, un drog trimis din spațiile extraterestre cu intenția malefică de a corupe rasa umană și de a o arunca din nou în bezna cavernelor preistorice, se vede și din rolul jucat de eroii și zeii antichității precum și de cărțile sacre ale diferitelor popoare în relevarea unității oamenilor de pretutindeni, indiferent de culoarea și religiile sub care au ajuns la civilizație.

Pornim de la adevărul demonstrat de științele omului mai ales în secolul nostru că miturile antichității pot (și trebuie) să fie interpretate ca forme arhetipale ale inconștientului colectiv și că deci ele pot fi analizate într-un spirit nou, adică nu în narațiunea lor uimitoare și naivă, ci în sensul în care ar constitui semne, simboluri ale actelor noastre, dincolo de percepția lor imediată. Studii de tot felul — mai aplicate sau mai fanteziste (deși pentru asta ceva îți trebuie, într-adevăr, multă știință, dar neapărat mult mai multă imaginație), s-au făcut și eu nu vreau să tratez în proză astfel de mistere care stau la pîndă în jurul lucrurilor, faptelor, gesturilor noastre, ci o să încerc doar o nouă lectură a faimosului *descensus ad inferos* al lui Orfeu.

O semiotică a tragediei cîntărețului antic din unghi psihanalitic, în sensul în care el trebuie să viseze ceea ce i se va întîmpla, atît lui cît și structurii, simbolului profund sub care își desăvîrșește destinul prin operă, prin cîntec (Euridice spuneam altădată, nu ?) ne sugerează că încercarea teribilă prin care a trecut simbolizată prin coborîrea în Țara umbrelor inconsolabile (în realitate o invenție, un fel de expansiune a simțurilor îngrozite de moarte) este în propriul său eu, în bezna infernală a subconștientului, iar acolo a trăit aventura care avea să-i ucidă. Căci în subconștient, în straturile cele mai adînci ale ființei, se zămislește și începe să se intoneze imnul celui mai pur poet de sub soare iar el, prin imprudență, neglijență dar și morbidă curiozitate și-a coborît acolo privirea ucigașă, dorință a conștientului să se cunoască pe sine, dar cine era acest sine ?

Era însuși cîntecul, Euridice, operă a iubirii inocente pe care o va prihăni cu privirea sa plină de spaima că a înșelat zeii, adică cele două forțe tutelare : bunătatea și candoarea, o bucurie înaltă a spiritului, dar și credința nesfîrșită în puterile veșnice ale universului. Această privire a artistului în inconștientul său, nu numai imprudentă, dar de-a dreptul nefastă, privirea care avea să determine originea și învierea operei sale, o asemăn cu a unui fotograf care ar deschide ușa camerei obscure în timpul developării filmului, voalîndu-i imaginile. Astfel s-a destrămat ca un fum Euridice, (cîntecul), iar despre moartea lui Orfeu însuși ce ne spune mitul, cum să o interpretăm ? El a fost sfîșiat de Erinii. Eumenide (cum vrei să le numești) dar acestea sînt, de fapt, remușcările care-l sfîșie pentru acea privire de neîngăduit care i-a prihănit iubirea. (Opera ?) tînguirile după inocenta nierdută. Căci, vai, cine și-a pirîolit ochii la flăcările iadului și a băut din apa Styxului nu mai poate fi inocent ! O, bunătate, o, candoare, voi sublime chipuri ocrotitoare ale dragostei și artei, singurele care ne dau puterea ieșirii din Timp !

Dan Laurențiu

PROFIL

UN TRAVESTI LIRIC

Obsesia princiară, „monstru" abstract dotat cu o uriașă capacitate absorbantă, străbate și domină întreaga poezie a lui Florin Mugur. Poetul acesta, care a debutat la începutul deceniului al șaselea și-a realcătuit pe sine ca scriitor începînd cu **Mituri** (1967), impune în literatura contemporană un caz aparte de travesti liric. În volumele sale, „persoana" proprie, ceea ce numim îndeobște eu liric, conștiința verbalizată în actul creației, este drapată în veșmintele incăpătoare ale **personajului** (termenul e convențional), care revine obsedant. Desigur, un truc literar, al cărui orizont manierist nu e greu de identificat. Dacă s-ar scrie o istorie a manierismului în literatură — și nu un inventar tipologic, în esență **formal**, gen G. R. Hocke — un lucru ar putea reieși negreșit : poetul manierist recurge adesea, voluntar și aparent, la o depersonalizare a eului, dar ajunge, involuntar și profund, la o dramatică travestire. **Travesti-ul** este procedeul inversa **oglinzii**. Dacă oglinda marchează îndeosebi modul de revărsare exterioară, travesti-ul apare din dorința sondajului interior. Această, în ordine tehnică, fiindcă, desprins de propria aventură spirituală, lăsată să „strălucească" liberă, scrisă pentru a fi contemplată, poetul se vede „adus în scenă", plins, ridiculizat, „dat de gol" sau dimpotrivă, înălțat la demnitate tragică de masca pe care a creat-o. Calambur? În măsura în care jocul poate pătrunde în subsolul tragediei, răspunsul este afirmativ.

Poezia lui Florin Mugur este, poate alături de — în cu totul altă ordine tematică și stilistică — Leonid Dimov, Mircea Ivănescu, Sorin Mărculescu, un exemplu fidel de exprimare a dramei proprii printr-un intermediar liric. Suferința misterioasă, umilința aproape metafizică a condiției umane aflată la marginea dramei „mărunte", ori, dimpotrivă, lîngă suflul înălțător al tragediei, speranța livrescă și amărăciunea lentei sale neînfăptuiri, neîmplinirea erotică și riscul anchilozării afective, în sfîrșit, gîndul persuasiv al prezenței **pe jumătate** în firea lucrurilor, toate acestea sînt jucate de regele (prințul) omniprezent în poemele autorului **Destinelor intermediare**. Regii sînt aici zei coborîți pe pămînt. Ei nu mai păstrează însă nimic din atributele divine, șansa lor de a simula în contingent pentru a semnifica în metafizic este de asemeni **înjumătățită**. Ideea aceasta e un adevărat spațiu structurant al poeziei lui Florin Mugur. E mai ales o chestiune de percepție : înlocuit, imaginat în forma „prințului bătrîn" care „dansează cu cartea", poetul are viziunea globală a lumii afective, numai că treptat ea se „împuținează", rămîn doar umbrele delicilor spirituale de odinioară, cenușa sentimentelor. Și intrucîtva enigmaticul „portret al unui necunoscut" (titlu de volum, 1930). Dezvoltat epic, motivul este și mai limpede : eroul romanului **Ultima vară a lui Antim** (1976), constructor în fața ochilor noștri al **golului** care este, din punctul său de vedere, propriul trecut, poartă cu sine o abstractă plăcere a **derizoriului** combinată cu utopia frumoasă, teatrală aproape, după care fiecare individ este potențial un rege, un stăpîn absolut al unui regat pe care și-l inventează conform aspirațiilor sale. Un strămoș al acestui misterios, pînă la urmă, Alexandru Antim „spunea că sîntem cu toții niște prinți izgoniți" Izgoniți fiecare din sinele mai mult sau mai puțin cuprinzător, înțelept, independent, puternic. Similitudinea cu poezia este evidentă. În locul **prezenței** rămîne **numele**, amintirea tulburată care nu poate vesti decît umilința. În acest univers puternic personal, travestit în obsesia generală a „regelui", versul „Întreg, dispar domol" este asertiunea emblematică. **Noaptea regilor** explică și mai clar mecanismul „deghizat" al semnificării, de care vorbeam. Vocea lirică se adresează unui presupus „stăpîn", demiurg la rîndul lui imperfect, de sorginte mitică sau livrescă (originea nu are nici un fel de importanță) : „Ce mi-ai lăsat plecînd? / Numai regii. / Viața plină de regi. / Toată noaptea, regele părului tău ascuțit. / Toată noaptea, regele palid al gurii tale. / Regele tînăr și năuc al dinților. / Ce mi-ai lăsat plecînd ? / Umbrele tale / înălțîndu-și spînzurători una alteia / strîngîndu-se de gît în somn / și chipurile tale omorîndu-se / și-apoi luîndu-și jocul unul celuilalt — / șirag de regi criminali. / Toată noaptea mi-au lătrat cîinii frumoși / de dorul tău. / Toată noaptea am azvîrlit în ei / cu nume de regi". Există în acest text, absolut remarcabil, o deconspirare tulburătoare a iluziei, un dramatism continuu în fața căruia spiritul declină, abdică pentru a face loc golului imperceptibil. Încît tradus în ordinea propriei subiectivități, acest crepuscul dintotdeauna început substituie vigoarea spiritului, e o „incetineală feminină", un fard care se topește, murmurul palid de flaut care înlocuiește corul strălucitor al alămurilor („Trăiesc atît de încet / încît nici nu pot „fi văzut — / o-ncetineală feminină / o enervare prea obosită / ca a lorbii uscate."). Timpul însuși este depășit, anulat ca vector al absolutului („Minutul meu are o mie de secunde"). Într-un discurs imaginar al unui Ulise către un Aiax (personajele sînt pure convenții), se rostesc motivele adînci ale disperării. Nu atît haosul — idee obiectivă — înspăimîntă, cît posibilitatea **atribuirii** lui, riscul de a se inculca subiectivității : „[...] numai de haos mi-e frică / sînt gata învins / n-are nimeni dreptul să poarte / pe umeri / haosul..." **(Ulise către Aiax)**.

Regele, prinții sînt utopii ale mărginirii. Prin ei nu se poate nici măcar substitui **definitiv** imperfecțiunea. Urme zeiești, regele, prințul, bufonul (aceasta este, se știe, un rege cu semnul minus, **puterea destăpățită**) e scot vesnic la iveală. Se pare că rolul lor e cu atît mai tragic cu cît, încercînd să ascundă imperfecțiunea, ei se supun inconștient „destinului intermediar". Conștiința condiției echivoce, a vieții ca formă de **trecere**, a dorinței de înălțare a **ordinii**, accentuate de neîmplinirea afectivă, transpar din umbra infatigabilului personaj : „Într-adevăr, cum să fim rege? cîntă regele. // O jumătate de om singur, o iluzie — / noi, cei ce revenim din mari cutremure / cu inima friguroasă. Noi, amantul / cenușilor. Adoratorul umilit / al apei care gîlgîie și-al sării" **(Locul gîlgîiei)**. Meditația lui Florin Mugur cîștigă însă treptat, dacă nu în linia găsirii unui echilibru plauzibil, a seninătății desprinsă din filosofia senectuții, în coerență. Împuținîndu-se în ordine sentimentală, această subiectivitate angoasată se îmbogățește în reprezentări, își diversifică orizontul aducînd temeiuri noi pentru șansa travestirii. În vorba de ciclul **Bestiar naiv**, proiectie de apetit livresc. Poetul inventează acum o serie de animale fantastice, cărora le dă identitate imaginară. Ele au nume ciudate și traduc o stare morală, impactul desprinderii de obsesia princiară, răvășirea care trebuie „survolată" de ironie, tîlc savant, rafinament ludic. Globeli, sîheia, ucla, sivirul, erțogul, firminul, safra, tarpanii, atta („acel trandafir animal în istoria florilor"), mavrul, the king și multi mai umilul miel, investit însă cu semnul fatalității („mielul, catastrofa"), sînt „monștri puri, flîntînd la granița dintre sens și absurd" (Șt. Aug. Doinaș). Florin Mugur accentuează prin ei nu numai latura spectaculară a imaginației sale, ci și acea preferință adîncă pentru misterul tragic, de origine medievală. Poemele inedite din antologia recent apărută, **Dansul cu cartea** (Editura **Albatros**, col. „Cele mai frumoase poezii", 1981), o binemeritată antologie de autor, alcătuită exemplar și foarte semnificativă pentru valoarea poetului și situarea sa printre contemporani, aduc și o reluare amplificată a depersonalizării tragice („dar nici un loc nu e atît de strîmt / încît să nu încapă în el nenorocirea"), făcută prin sugestia modelelor tratate, parcă, cu un timbru, special, nemaîntîlnit : spiritul însuși e luminat de o grație electrică, vorbește îngîndurat dar nervos, încercînd să imagineze, prin ochiul acelei „femei aproape bătrîne" pe care o joacă, „un prezent mai puțin umil" (v. **Jeanette**). Semn că viziunea se orchestrează continuu, resursele artistice fiind vii, puternice, bărbătești ; că reia în canon și prelucrează tonal leit-motivul suferinței.

Costin Tuchilă

Siriu

Urmare din pag. 1

Mii de mîini și mii de inimi tinere sînt aici împreună, clădind într-un efort grandios pentru binele de mîine al țării

Mii de tineri, adunați între apele Buzăului și Munții Siriului, muncesc împreună și aduc astfel cel mai simplu și mai sublim omagiu generațiilor dinaintea lor, care au construit Bicazul, Argeșul, Porțile de Fier — tot atîtea cetăți de lumină în harta energetică a României, ridicate de meșteri Manole anonimi, rămași să sfideze timpul din arce de beton și suprafețe cu dublă curbură așezate în calea apelor.

Brazi înalți proptesc stelele în permanența lor rotire universală.

Tineri semeți sprijină cu umerii și munca lor viitorul patriei.

Deasupra, ca o imensă cupolă festivă, cerul.

★

P.S. Sînt arhitect și am venit la Siriu ca prin munca și priceperea mea, să înfrumusețez viața acestor oameni minunați — colegii mei de generație care duc înainte o magnifică moștenire de muncă. Ei m-au primit cu brațele deschise, mi-au oferit încrederea și zîmbetul lor, m-au poftit la masa lor, m-au omenit cu mîncarea și ana lor — și acum, în pragul acestei primăveri care începe să fie adevărată, simt dorința fierbinte să rostesc un înalt jurămînt de dragoste, de încredere și de solidaritate.

EXPOZIȚIE ȘI MANIFESTARE OMAGIALĂ J. W. GOETHE

În cadrul marilor aniversări culturale recomandate de Consiliul mondial al păcii, Muzeul literaturii române omagiază personalitatea lui Johann Wolfgang Goethe, cu prilejul comemorării a 150 de ani de la moarte, printr-o expoziție care prezintă ediții originale din opera scriitorului, stampe și fotografii, mărturii din patrimoniul Muzeului literaturii române, atestînd recurile goetheene în literatura noastră.

În această ambianță a avut loc luni 22 martie a.c., o seară omagială în cadrul căreia au rostit alocuțiuni dr. doc. Horst Nalewski, din R. D. Germană și prof. univ. Edgar Papu, după care actrițele Silvia Popovici și Valeria Gaglaiov au prezentat texte goetheene în traducerea unor mari scriitori români. În încheiere, violonistul Mihai Constantinescu a interpretat muzică clasică din preferințele titanului din Weimar.

Faust

Urmare din pag. 1

cele din urmă, inima omului care nu va putea fi constrînsă să preiere în eternitate, cît de grandios ar fi momentul părelnicei îndestulări, trucul egoismului, lipsa Logosului.

Există o trăinicie a lumii, o frumusețe fără seamăn a naturii și firii omenești, dar la viețuirea și căpătîșirea lor se ajunge pe calea mai stinsă a smereniei, a rămînerii în dialog de creatură cu logosul pe care Faust o întrevede ca pe un pămînt transfigurat de omul iubirii jertfitoare de sine, delimitîndu-se ca să poată aduce roadă.

Acest înțeles îl face pe Faust să-și încheie opera cu aproape aceleași cuvinte cu care Dante încheia **Divina Comedie**, anume, iubirea învîrte sori și stele, eterna iubire care stăpînește universul, iubire a Logosului care, spunea Eminescu, dislocă disarmoniile dintre creaturi și care nu va pieri niciodată.

Cum vedem, constantă a marilor spirite care nu pot sustrage imperativelor sufletului omenesc, care nu-și poate afla împăcarea în afara legilor morale, vestite de Logosul intrat în istorie.

FESTIVAL-CONCURS DE POEZIE PATRIOTICĂ

● La Brăila, în zilele de 23—25 aprilie a.c. se va desfășura prima etapă a festivalului-concurs de poezie patriotică, revoluționară **Mihu Dragomir — Odă pămîntului meu**, manifestare înscrisă în Festivalul național „Cîntarea României".

Pentru concursul de creație — se primesc poezii care nu au mai fost publicate, de la autori (indiferent de vîrstă) care nu sînt membri ai Uniunii Scriitorilor. Fiecare concurent va trimite 3—6 poezii dactilografiate în 5 exemplare nesemnate și purtînd un motto. Ele vor fi introduse într-un plic închis, purtînd același motto, iar în interior o foaie pe care se va scrie numele, prenumele, profesia, adresa și vîrsta autorului ;

Pentru concursul de interpretare — fiecare recitator trebuie să pregătească 3—4 poezii din care urmează să recite două (una din ele fiind, în mod obligatoriu, din creația lui Mihu Dragomir). Nu se admite participarea unor recitatori profesioniști (actori sau absolvenți ai institutului de specialitate).

Pentru ambele secțiuni ale festivalului-concurs corespondența se va trimite pe adresa : **Consiliul de cultură și educație socialistă al județului Brăila, Piața Poligon nr. 2, cod 6 100.**

Se vor acorda numeroase premii.

atelier literar
poșta redacției

MARIA-DALIA : Pagini juvenile, cu aspect de jurnal uneori, cu o undă lirică reținută, care surprind prin siguranța și maturitatea expresiei, prin economia de mijloace și echilibrul compozițional (chiar dacă nu lipsesc, totuși, inerente ecouri livresti, unele șovăieli, naivități, etc.). Un început promițător, deci, care vă obligă. Dacă lucrarea e gata, ne-o puteți trimite.

W. KRAMPS : Cîteva lucruri valabile, în „Vitrina" : „Într-un bazar", „Limba și literatura", „M-am uitat" și, mai ales, „Cei ce purta". Proza e savuroasă, dar scrisă, în general, cu un vîrf cam gros (excesiv șarjată, uneori, și în onomastică, și în portrete, descrieri, etc. și cam nedelicată față de unele „lucruri sfinte"...). Trebuie pusă la punct. (Condeiul pare, însă, ușor înțepenit — de pe urma unei lungi nefolosiri ? ... Atenție ! — adevărații pianiști își plimbă zilnic degetele pe clape !...).

M. DUMITRESCU : Nu sînt noutăți ; continuă un fel de lucru manual, într-un mic spațiu închis, fără aer și lumină destulă. Ceva, răzlețe și vagi accente, în „Omul acela" (...„înconjurat din toate părțile de libertate și de gesturi luminate"... ? !) și, eventual, în „Licorna". Asupra celelalte probleme vom reveni (în curînd) după ce ne vom edifica pe deplin.

M.R. : La o alegere severă, reținem din „Trecere" o primă categorie, fermă : 2,4/4, 5, 7, 9, 22, 24, 40, 42, 43, 44, 45, 50. Și o a doua (cu un semn de întrebare) : 3, 14, 16, 21, 26/I, 28, 31, 34, 37, 54, 41, 56, 47, 51. Din „Imagini" : 3, 5, 9, 12, 13, 14. Și : 18, 19, 25, 27. Piesele care se repetă au fost menționate o singură dată, în varianta optimă (cînd a fost cazul). S-ar putea să existe unele inconsecvențe față de mențiunările anterioare (multe pagini ne sînt cunoscute din plicuri mai vechi), dar una e să alegi din mult și alta din puțin !... Vă dorim succes și așteptăm vești bune.

A. BODNAR : Cîteva pagini par să aducă un început de schimbare în bine : „Ars poetica", „Sedusă", „Te rog", „Străjer în zale de vis". (Dar așa-zisa scrisoare pare să arăt mai mulți destinatari...)

IONEL CAZABAN : Versurile sînt încă șovăitoare, lipsește experiența, iar îndemînarea tehnică mai lasă de dorit. Cele mai bune pagini sînt „Ciorchini de vorbe" și, mai ales, **Cîntecul albatrosului** (dedicat „Albatrosilor" — gest delicat și nobil, într-un moment cînd „Albatros"-ul, această mărturie juvenilă, de aspirații curate spre adevăr și frumos și de curaj patriotic, antifascist, e supus unor josnice defăimări) : „Din versul lui Baudelaire / ai lunecat, preț de o iluzie / pe frunțile lor / corăbii îmbătate de-atîta tinerețe / și ale tale șapte filfîiri de-aripe / au fost pentru auzul / celor ce voiau s-audă, gong ! / În vremuri tulburi / te-ai stins apoi / ca spuma mării, muma ta / dar suflul tău / mai pilpîie / în inima lor stingerindă / și-n fiece seară / ei văd albul mării / și-aud mereu, obsedant, / cîntecul tău de înălțare / deasupra furtunii".

LAURA MARA : „Deschid o paranteză", „Lumină de septembrie", „Istorie", „Eoltaf" — o primă selecție. A doua (destul de aproape de prima) : „Cîmpia", „Bunicii", „Cealar", „Plecarea". Ce lipsește pentru a fi tot ? : mai multă pregnanță, noutate, nerv, „un pic de nebunie"...

M. MAGUREANU : Timide ecouri lirice, în „Afară tăcerea", „Anotimp", „În propria-mi palmă", „Cum filele". (Dar scrisul dv. nu e în întregime descifrabil !)

R.POPEL: „Ritual", „Vine-un călător" — adică lucrurile mai puțin viciate de vorbirea fără șir, delirul verbal.

M. ULRICH : Un început de retragere a picilor, pare-se, care trebuie să aducă rezultate și mai bune decît cele de-acum („Templu ambulant", „Studium"). E evident — în legătură cu întrebarea formulată — că dacă infracțiunea se adevărește (și vom afla în curînd) reacția dv. e cu totul legitimă.

Elena Malec, Tiberiana Preda, Adria N., Ioan George — Mangalia, Oana Emilian, Petru Niculescu, George Călin, Gh. Solomon (ceva, în „Gaudeamus", „Longevitate"), **Eugen Vara, Dan Dumitriu, N. G. Delabog, Renate Mirea, Gh. Matincu, Gh. Nicolae, Radu Cornel, Parachiva Maiu, Augustin Cireș, Gh. Benza, Costel Benbu, M. Emilia, R.C.** (ori **R.G.** ?), **Corneliu Bucur, C.S.B., S.A. Craiu, G.E.I. — Brașov, Livia Petrea, Melania Postica, L.-V. Szabo, V. Antonie, G. Răduica** (ceva, în „Ploaia"), **V. Uricariu, F.D. Slatina, Mircea Filip, Eugen Popescu, M. Fleșu Tudor, Mircea Ilie, V. Verdeș, M. I. Fandarac, Ignat Vasile :** Încercări de nivel modest.

MANUSCRISE NEISCĂLITE : „Dum spiro spero", „Ioostază", „Alter ego", etc. ; „Prometeismul" ; „Un gînd", „Modul impersonal al verbelor", etc. ; „Sărutul ploii", „Pînă cînd", „Acolo să mă cauți", etc. ; „Meditația pămîntului", „Cîntec de primăvară", etc. ; „Sonete-n alfabet", „Laurel", „Dacă", etc. ; „Nostalgie", „Pentru inima ta", „Iertare", etc.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se împrimează.

Fotografii cu iederă

Cineva moare într-o cameră albă
tu te speli pe dinți
tăcerea își înghite lacrimile

un pod plutește pe apă
vreau să-ți explic
dar cuvintele sînt mute

îmi cer sufletul
ca un sac cu ciment.

ALEXANDRU HORIA

Ars poetica

Pentru cei neștiutori și naivi
adaug că nu e totul
să ai floarea pentru miros
și pomul pentru fructe
așa cum acest poem nu e scris
numai pentru a fi citit:
el e o pînză în depărtare!

IOAN GÂBUDEAN

Laus pagi

În satul luncilor cu pruni
mă mai adun, mă mai adun,
atît de pun și de-amîndoi
că timpul curge înapoi;

pe cumpene se-nalță-un cer
din netrăitul lumii ieri
și răbufnește cînt ținut
captiv în bucluma de lut;

le curge morilor pe scoc
mereul murmur de noroc
în satul meu ca un uicior
ochi de istorie și dor!

ION GRUNZ

Rușine

La început
n-am fost decît noi doi.
Apoi au venit alții
și zeul mi-e acoperit
goliciunea sufletească
cu o frunză
atîrnată în loc de inimă.

SANDRINO GAVRILOAIA

Desene de Călin Bălașa

Închidere

vouă
celor cu creieri leoarcă
de lumina selenei vă
închin
aceste prăzi ale
nopților mele
vouă
celor morți ori
nemuritori mîine
poemele mele ca niște îngeri
cu ochi de pîine
de innoptată pîine.

DAN EMILIAN ROȘCA

Mai mult gol

Mai mult gol decît îmbrăcat și mereu
adîncit în sine.
Cu sine de vorbă precum pomii cu
crengile lor.
Tot mai departe de lume, de orașele pline
De zgomot și țipăt și praf, de lorlota
piețelor.

Pe malul cu sălcii plecate în undă să
plîngă, retras.
În jur cîmp cît cuprinzi cu ochii și vîntul
prieten. Atît din cele
Cîte au voit să fie ale lui i-au rămas.
Și norii-n eternă migrație iar noaptea o dîră
subțire de lună și cîteva stele.

IORDAN GRECU

Metamorfoză

Începuseră să-mi crească aripi
și pene să-mi acopere trupul.
Mama a intrat în cameră
și a deschis geamul să ies.
Am încercat să explic că eu sînt,
dar vorbele nu mi se potriveau în cuvinte.
— Pleacă pasăre mare, pasăre urîtă,
ce cauți aici?

Iar cînd și-a dat seama că plecasem
era deja prea tîrziu.
A privit spre cer
și eu zburam în aripile vîrstei mele.

DELIA ELIAD

Împrumut

Dau pentru voi
un umăr
să puteți ridica mîna
acolo unde nu ajungeți

Dau pentru voi
priviri
ceea ce nu pot lua înapoi
deși vi le dau cu împrumut

GERMINIA ȘERCĂU

Înflorirea din zori

Începînd chiar din acea dimineață cînd cîtira „informarea" despre senzaționala anchetă la care Gherman fusese supus de către vecinul său, grefierul, Ion și Vasile colindară pe la toți cunoscuții și amicii mai de vază, consultîndu-i și cerîndu-le ajutorul pentru a-și regăsi prietenul răpit în împrejurări destul de stranii. Toate încercările lor se loveau însă de totala absență a unor dovezi concludente ; existau totuși acele rînduri scrise anevoios pe care le găsiseră în casa lui Gherman a doua zi după răpire, dar autorul lor nu se prezenta pentru a-și susține mărturia. Eu cred, spuse Ion, că Maciste va dezlega și taina aceasta neașteptată. Mă-ndoiesc, răspunse Vasile, n-ai observat că nu-și mai părăsește fotoliul deloc și doarme continuu de parcă s-ar pregăti să moară. Umblară astfel mai bine de o săptămînă de la om la om și de la o instituție la alta, pînă cînd un manor de la criminalistică îi îndemnă să aibă răbdare, deoarece îl cunoștea personal pe Gherman și știa că lipsise pe ciudată de neașteptat aproape o lună încheiată. Vasile și Ion hotărîseră ca e mai bine ca nici unul din ei să nu mai îndrăznească în propria-i locuință, ci să rămînă seară de seară în casa lui Gherman pentru a da de un fir care să-i ducă la descoperirea tainei ce învăluia dispariția prietenului. Mai îngrijorător decît absența lui Gherman era pentru ei somnul prelungit al motanului și apatia în care acesta se complăcea. Rînd pe rînd, cînd Ion, cînd Vasile, stăteau aproape noaptea întreagă de veghe, făcuseră rost de un binoclu militar și de un aparat de filmat care apropia la maximum imaginile, îndreptat bineînțeles asupra casei bătrînului grefier. Acesta chefuia seară de seară cu unul sau altul dintre cele patru ajutoare ale sale, repetînd pînă la delir scena anchetării lui Gherman, dînd sentințe fabuloase care, atunci cînd nu erau capitale, depășeau totdeauna douătrei sute de ani. Ajutorul bătrînului pensionar aplauda, apoi după ciocnirea unui pahar mareie judecător relua cu și mai multă vigoare rolul acuzatorului și, cu un ton mai solemn, pe al său propriu. Într-o astfel de noapte, cum fereastra era deschisă în liniștea nopții vocea grefierului deveni atît de stridentă încît Ion și Vasile văzură cum Maciste țîșni ca dintr-un arc și agățîndu-se de ceu mai apropiată creangă de zidul casei veline începu s-o balanseze pînă cînd aceasta se lovi cu toată puterea de geamul grefierului iar motanul reintră în casa lui Gherman neobservat de cei dinafară. „Dușmanii poporului, strige bătrînul, mi-au atacat casa, veniți, săriți !". Apoi, împreună cu haidamacul dinăuntru țîntuiră o pătură pe toată suprafața ferestrei și stingînd lumina ieșiră prin dosul casei. Zilele următoare trecură de asemenea fără nici o veste. În zorii uneia din zile, Ion — contrar comportamentului său grijuliu — îl obligă pe Vasile, să vină la fereastră, pentru că, spuse el, abia atunci în clipa aceea observase că toți pomii înfloriseră dintr-odată, ca la comandă și se miră cum de nu surprinsese fenomenul în cursul nopții, tot privind la casa de peste drum, fiindcă, slavă domnului, sub becul din stradă se puteau vedea și furnicile din iarbă, numai această uluitoare înflorire n-o surprinsese. Va fi o zi bună, conchise Vasile, apoi se culcă din nou. În jurul prînzului (era duminică) cei doi se îmbrăcară și ieșiră urmați, spre surpriza lor, și de Maciste, care nu-și mai părăsise culcușul de multă vreme. La capătul străzii o întîlniră pe prietena Norei, care se arătă bucuroasă de revedere și din vorbă în vorbă aceasta făcu drum întors însoțindu-i pe cei trei la un pahar de bere. În bar nu mai era nici un loc, dar cum era o zi călduroasă rămaseră în picioare în jurul unei mese din grădina localului. După vreo jumătate de oră, fata întrebă ce mai face Gherman, dar pe un asemenea ton încît nu încăpea îndoială că ea știe ceva despre soarta prietenului lor. V-am întrebat, mai adăugă ea, pentru că am citit în ziare despre albumul său, iar mama și cu mine am [illegible] vă duceți la Nora, domnișoară, ași fi vrut cel mai ușor să [illegible] cînd veți pleca spre oraș ; din păcate fără autograful autorului, deoarece Gherman lipsește fără voia lui de acasă ; noi mai rămînem vreun sfert de oră, spuse Vasile, pentru că avem întîlnire aici cu un prieten. De acord, am să vă caut, cînd plec de la Nora. Se întunecase cînd prietena cea mai bună a Norei bătu ușor în ușă, apoi intră lîn ea o părere în locuința lui Gherman, unde cei doi o așteptau cu tot felul de bunătăți așezate cu grijă sub cinci servețele mari, chinezești. După ce-i oferiră albumul lui Gherman, o invitară la un pahar de scotch, iar Vasile debită o întreagă teorie despre faptul că oamenii sînt mai adevărați atunci cînd stau la un pahar de vorbă, fiindcă altfel nu-și pot spune mai mult decît : salut sau bună ziua. Înțeleg, înțeleg bine ce vreți să spuneți, dar a trîziu și eu nu mai pot rămîne, răspunse prietena Norei, cu atît mai mult cu cît strada aceasta mi se pare destul de stranie azi, adevărat că n-am mai fost demult pe la Nora, fiindcă lucrurile s-au mai schimbat... Ce naiba faci, Maciste, strigă Vasile, nu vezi că domnișoara ne părăsește iar tu nici n-ai apucat să închini un pahar în cinstea dumneaei ? Maciste se ridică leneș, făcu o reverență în fața fetei și dînd paharul peste cap trecu tărîș în fotoliul său. Scumpul de el, trebuie să fie foarte supărat din cauză că nu mai știe nimic despre stăpînul său, adăugă prietena Norei. Nu, nu mai rămîn un minut aici, dar, ce ziceți, dacă îi telefonez mamei, mă conduceți pînă acasă ? După mai puțin de un minut, vorbind aproape cifrat cu maică-sa, fata așeză receptorul în furcă și le spuse că sînt așteptați cu plăcere. În stația de lîngă farmacie urcară — Maciste, în față, iar cei trei pe banchetă din spate — nerăbdători să ajungă la destinație.

Gheorghe Pituț

Elogiul unei ediții de folclor

Urmare din pag. 1

este numai un gest de justiție, de reevaluare a trecutului, ci și un act necesar și vital pentru mersul înainte al cercetărilor moderne dedicate culturii populare române.

În seria acestor restituiri, notăm acum apariția — sub egida editurii Minerva și sub îngrijirea lui Iordan Datcu — a amplei colecții realizate de Grigore G. Tocilescu și Cristea N. Țapu, „Materialuri folcloristice". Folosesc termenul „apariția" și nu „reeditarea", deoarece avem de-a face cu o nouă ediție a monumentalei antologii folclorice. Cei care au avut ocazia să consulte prima ediție a acestei culegeri, au putut remarca nu numai cantitatea enormă de texte publicate, ci și dezordinea și arbitrarul supărător care conduseseră activitatea de aranjare și (oarecum) clasificare a „materialurilor". Textele, inițial aranjate tipologic, au fost apoi grupate în ordinea în care le aduceau diverșii colaboratori, în excrescente din ce în ce mai complicate și mai labirintice. În edutarea unui anume tip de doină, de colindă ori de baladă, editorul trebuia să parcurgă în totalitate cele o mie de pagini ale cărții, navigînd aproape fără busolă, prin imensitatea indistinctă a antologiei. Iată de ce apare salutară hotărîrea editorului de a restructura întregul material, ordonîndu-i după criterii onerante și coerente de clasificare : „Această lipsă de sistematizare din ediția 1900, criticată de mai mulți comentatori ai colecției, a făcut-o în bună măsură greu de consultat. În această situație ne-am luat sarcina de a restructura total colecția, de a o sistematiza nu numai pe genuri, ci și în cadrul acestora" (vol. II p. 5). În această nouă formă, colecția își dezvăluie calitățile incontestabile : bogăția materialului culeș și varietatea genurilor abordate, culminînd cu acel mănunchi inegalabil de descîntece, adevărată „cale regală" pentru orice studiu dedicat acestei categorii folclorice, ori mitologiei populare.

În aceeași ordine a restituirilor se situează și actul de justiție morală de care beneficiază Cristea N. Țapu. Cel care a fost, după părerea multor contemporani, principalul realizator al colecției, și-a văzut numele înlăturat de pe coperta cărții, în urma unei manevre lipsită de onestitate profesională, al cărei autor nu era altul decît profesorul Grigore G. Tocilescu. Acum, după atîta vreme, ne e greu să refacem contextul epocii, ideologia și gîndurile fiecăruia dintre eroii acestei (atît de zgomotos comentate apoi) istorii de culise. Într-un spirit de deplină obiectivitate, Iordan Datcu ne lasă să auzim toate vocile ce s-au pronunțat în epocă : aceea a lui Iorga, aprigă și pătimaș ancorată în adversitatea sa față de profesorul Tocilescu, aceea a lui Cristea N. Țapu, amară și descurajată, mărturisindu-și revolta într-o scrisoare către A. Gorovei, diversele opinii ale contemporanilor, ori ale altor savanți care ulterior, s-au aplecat asupra antologiei de folclor. Se aude aici și vocea lui Gr. G. Tocilescu, nu printr-un răspuns direct (nu știu dacă istoricul și-a apărat vreodată în mod public colecția și, odată cu ea, reputația de folclorist) ci prin enumerarea activității și a meritelor sale științifice incontestabile. Tabloul este astfel complet, rămînîndu-i cititorului dreptul de a-și formula propriile judecăți etice ori de valoare și, mai presus de aceasta, dreptul de a invoca argumentul textului, cel care durează și rămîne dincolo de frămîntările și adversitățile epocii.

Așa cum se prezintă ele astăzi, Materialurile folcloristice sînt, nu numai o colecție, ci și o arhitectură. Ca orice antologie ale neamului familiarizarea cu universul folclorului literar : faptul că textele au fost culese înainte de 1900 le conferă un surplus de valoare istorică și etnologică ; grija și seriozitatea cu care au fost notate constituie premisele și garanția oricărei investigații științifice în sfîrșit, toate în sine, o bună parte din ele au incontestabile valențe estetice. Pe lîngă valoarea intrinsecă a materialului colecționat, nouă ediție adaugă atributele sistematizării și ale aparatului științific auxiliar, care fac ca opera realizată la 1900 să devină acum o ediție modernă, rod al înțelegerii — peste ani — a aceleiași pasiuni pentru folclorul ce-i înfrățește pe pionierii folcloriștii noștri și pe editorii de astăzi.

BALCANICE

FAZIL HÜSNÜ DAGLARCA

Cel care-și vinde propriul ochi

— după ziarul Azam din 9-8-1967 —

Sunt copii în casă
A căror viață urcă de la doi la douăsprezece
ani de sărăcie.

Sunt copii în casă
Care, cu fiecare cădere a zilei dincolo de
Munții Nebunii,

Strigă deodată : Pîine !
— În lumina orbitului meu
pentru pîine !

I-am scris stimatului președinte, nu
mi-a răspuns.
Fii domnii lui aici nu știu ce e foamea.
Președintele țărănimii mi-a spus
să mă duc la ministri.
Fii domnii lui aici nu știu ce e foamea.
Nopțile mele și mă pierdă spre
bezna-pîine.

— În lumina orbitului meu
Pentru pîine !

Eu Mahmut Kurșun, bărbier din Havra :
Dau ochi pentru pîine.
E frumos, e cald, dar uneori are
privire tîlhărească.

Vînd un ochi pentru pîine.
Poate să fure din pîinea.
— În lumina orbitului meu
Pentru pîine !

În românește de Dumitru M. Ion

REVISTA STRĂINĂ

● **MARCEL PICTOR** belgian Jo Delahaut este cvasi-necunoscut în afara hotarelor țării sale, deși expozițiile recente probează caracterul său de pionier în arta abstractă. El a fost pînă în 1977 profesor de pictură a Școlii naționale superioare de arhitectură din capitala Belgiei și președinte al Consiliului național belgian al artelor frumoase, al UNESCO, iar din 1971 este membru al Academiei regale belgiene. De aproape patru decenii, critica de artă din țara sa îl consideră drept unul dintre corifeii avangardei, conducător de insurecții artistice majore, lider de conștiință al artiștilor mai tineri. O recentă expoziție a condus la ample comentarii ce precizează locul său în arta secolului. Wolfgang Stauch von Quitzow scrie : „A fost, fără îndoială unul dintre primii artiști belgieni care a contribuit nu numai la dezvoltarea artei abstracte și la integrarea ei în arhitectura modernă".

● **BIBLIOFILIE** în epoca modernă ? Condițiile presei de mare tiraj și ale activității editoriale de masă par să creeze condiții nepriincioase cărții scumpe și luxoase. „Clubul cărții" din Statele Unite este una din puținele case de editură ce publică carte cu tiraj limitat. Începînd din anii '20 s-a ilustrat astfel, prin cele 2 000 de exemplare ale fiecărei ediții, tipărind o carte de însemnă, în același timp, adevărată operă de artă. Recent, „Clubul cărții" a fost preluat de un tînăr și energic animator, Sidney Shiff, care și-a propus să reînvie tradițiile glorioase ale instituției. Fiecare exemplar este semnat de autor și de pictorul care propune machete cărții, constituind o operă unică, la care rîvnesc bibliofilii de pe toate meridianele.

● **CUNOSCUTUL SCRIITOR** francez Emile Zola a fost și un pasionat fotograf. Acest lucru îl atestă recenta expoziție de fotografii deschisă la Toulouse sub îngrijirea nepotului său, François E. Zola. Emile Zola a fotografiat din 1885 pînă în 1902, era posesor a două laboratoare și de aparate de toate tipurile, ocupîndu-se singur de prelucrarea fotografiilor. De la el ne-a rămas singurul foto-reportaj al expoziției mondiale de la Paris din 1900 cu clădirile sale de o arhitectură neobișnuită, astăzi în cea mai mare parte dispărute. Acestei teme Zola i-a consacrat aproximativ 800 de imagini : scene de stradă, imagini cu grădini și peisaje pariziene, acum documente istorice incontestabile.

● **ANUL ACESTA** se împlinesc 200 de ani de la nașterea lui Nicolò Paganini. Întregul an 1971 este consacrat acestui eveniment în Italia. Orașul care patronează manifestările de sărbătorire a marelui compozitor și interpret este Genova, orașul natal al lui Paganini. Seria de evenimente culturale care au ca scop sărbătorirea lui Paganini au început în luna februarie cu un spectacol festiv la teatrul Margherita din portul nordic al Italiei. Urmează o serie de concerte cu lucrările artistului, întreguite cu lucrări de Beethoven, Strauss, Berlioz, Liszt și Bach. Un loc deosebit în comemorarea lui Paganini îl are orașul Parma, unde se află mormîntul acestuia. Aici, pe lîngă concerte va mai avea loc un seminar de interpretare a lucrărilor Paganini, o conferință internațională cu tema „Paganini și vremea sa" cît și o expoziție cu obiecte care au aparținut artistului.

● **NUMĂRUL** 1 al revistei Neue Deutsche Literatur, care apare în R.D.G., este în cea mai mare parte consacrat tinerilor poeți, participanți la colocviul de poezie de la Schwerin 1971. Tinerii creatori sînt elevi, studenți și oameni ai muncii din diverse domenii de activitate, membri ai cenacurilor școlare, studențești cît și din întreprinderi. În mod deosebit se remarcă între ei poeta de 22 de ani, Gudula Ziemer, protagonistă. Despre ea, unul din comentatorii seminarului, Hannes Würtz, susține că nici un manuscris nu a circulat atît de mult la Schwerin, ca cele ale poetei Gudula Ziemer, a cărei poezie este un deget pe rană, un punct pe „i".

În spiritul colaborării

În perioada 23—25 martie s-a aflat la București președintele Uniunii Scriitorilor din R. P. Ungară, Hubay Miklos. Oaspetele a avut o întrevedere cu Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor, s-a întîlnit cu alți membri ai conducerii Uniunii, cu scriitori, traducători, redactori ai revistelor literare. În cadrul discuțiilor au fost abordate problemele privind colaborarea dintre cele două uniuni : traducerile reciproce, schimburi de scriitori și informații despre literatura din cele două țări.

Dumitru Radu Popescu și Hubay Miklos au semnat protocolul de schimburi dintre cele două uniuni pe anii 1972—1973.

A fost de față Rajnai Sandor, ambasadorul Ungariei la București.

Vizita s-a desfășurat într-o atmosferă colegială, contribuind la strîngerea legăturilor dintre cele două uniuni.

★

Cu prilejul vizitei, ambasadorul R. P. Ungare la București a oferit un cocteil. (Agerpres)

O lecție de viață

Efortul care se face de o bună bucată de vreme pentru educarea rutieră a celor mai diverse categorii de participanți la traficul străzii este meritoriu și relevant. Această acțiune capătă din ce în ce mai mult formele unui „război total" declarat ignoranței, nepăsării, neomenieii, abdicării de la legile cele mai simple ale convietuirii în societate. Această luptă de bine, dusă de un front larg, cu abilitate, ingeniozitate și nu în ultimul rînd cu pasiune și generozitate vorbește de la sine despre civismul celor care o duc, despre altruismul și sentimentul datoriei care-i animă. Desigur, nimeni nu poate rămîne indiferent la tragediile care se petrec pe panglicile de asfalt, la frecvența acestei calamități care se numește accident de circulație, la tributul de sînge plătit automobilului. Fiind una din principalele probleme cu care se confruntă azi comunitățile umane, atenuarea și, pe cît posibil, chiar anularea „evenimentelor rutiere" generate de acest adevărat „rău al secolului" compătită, în primul rînd, o diversificare a mijloacelor educative, mai ales atunci cînd este vorba de copii, nu de puține ori victime ale nerespectării regulilor stabilite pentru deplasările pe căile publice. Cum educația începe la cea mai fragedă vîrstă, era firesc ca atenția celor care s-au dedicat acestei nobile misiuni să se îndrepte către formarea unor deprinderi de comportament civilizat, care să-i ferească pe copii de pericolele pe care le naște fluxul accelerat al circulației moderne. O carte, „Micul pieton", apărută la Editura „Ion Creangă", reclamă, în acest sens, în mod deosebit, luarea-aminte atît pentru expresivitatea, cît și pentru deosebita ei eficiență. Cartea a fost concepută de Constantin Grădinaru, reputat cunoscător al domeniului, care nu demult ne-a atras atenția într-o serie de povestiri pregnante despre ceea ce este „Mirajul volanului" (Editura Sport-Turism). Textul său și-a găsit expresia grafică în desenul sugestiv al lui Dumitru Ristea, realizîndu-și scopul de a-i învăța pe copii, într-un limbaj accesibil, firesc, regulile conduitei civilizate pe stradă. Imaginînd situații diferite care se petrec pe drumuri, și ai căror eroi sînt copiii, autorii atrag atenția asupra pericolelor care se pot ivi la tot pasul, dacă nu sînt cunoscute și respectate legile circulației. Plăcerea celor mici de a se juca cu culorile nu este îndreptată numai către așezarea acestora, în contururile unui desen, ci este canalizată către învățarea unei adevărate lecții de viață. Renunțînd la tradiționala dăscăleală și depășind obișnuința didacticistă a genului, Constantin Grădinaru și Dumitru Ristea se dovedesc aici nu numai buni cunoscători ai problemelor de circulație, ci și excelenți educatori. El oferă copiilor o carte mai mult decît binevenită. De fapt, un minunat album instructiv și sfătuitor, care privește cu toată seriozitatea copilăria.

Mircea Croitoru

Nobleța unei idei

Una din fețele ideialului poetic este și editarea unor reviste de poezie. Astfel procedează Gheorghe Anca și poetul din India Ashok Kumar Tyagi, editori ai revistei internaționale INEDITED, în care poezia și gîndul se adresează întregii lumi. Shanti (în sanscrită cîntec) trebuie tălmăcit prin pace, prin armonie, i se caută un cuvînt uman al înțelegerii la nivelul om-omenire. În acest sens cele 32 de pagini ale revistei întrunesc poezie în engleză, portugheză, spaniolă, română, hindi, polonă și sanscrită. Poeziei românești în acest context i se rezervă un mare spațiu fiind prezenți Ștefan Augustin Doinaș, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Gheorghe Pituț, Ion Iuga, George Alboiu, Mihai Sora și Vasile Vădăuva, precum și un remarcabil studiu al regretatului Sergiu Al. George : Expresie și gînd în cultura Indiei.

Mai remarcăm traducerea, pentru prima oară, în limba hindi a Mioriței în versiunea poetului Vinod Seth, un mai vechi prieten al culturii române.

Numărul inițial al revistei mai cuprinde poezii de Francisco Luis Bernardez, T. P. Amaresinghe, Peter Hook, Tadeusz Rozewicz, Surjit Kishore Das, Vinod Seth, Kazimiera Illakowiczowna, Isabel Klein, Chanda Narang, B. D. Tyagi, precum și poezii scrise în limba română de Urmila Rani Trikha.

Spațiul revistei este, după articolul program, locul de manifestare artistică a forțelor creative în mai multe limbi, și transpunerea lor în engleză și hindi, un fel de atelier Shanti, care pledează pentru trezirea spiritului constructiv, o pledoarie pentru pacea internațională. Paralel cu viața acestei reviste internaționale și în cadrul ei, gîndul editorilor este să intemeieze Academia Mihai Eminescu, în cadrul căreia opera Luceafărului să fie obiect de studiu și de traducere în multiple limbi, la fel Miorița și Meșterul Manole, acest din urmă poem avînd multiple corespondențe cu mitul poemului Taj Maham.

Ion Iuga

SE ISCĂLEA Z. S.

Urmare din pag. 1

și tot împăturea și despăturea un șervet mare și alb ca atunci la Sibiu... Îți minte" ?

(Deschid aci o paranteză explicativă... Dacă ținem minte ?...

Ho, ho !... Veneam de la Cluj, ceavel bogat ca nume ilustre de scribi aprigi mînuitori de pană învățătoarii în straie din stofă de Englitera, caravană de faetoane motorizate. Pe la cearșurile prînzului poposirăm în saloanele hanului de i se zice „Împăratul romanilor" cu pohtă de ospăț, așezîndu-ne la mese lunge și din vreme pregătite, fiecare după rangul și harul său... La mijloc Padișahul avînd în dreapta și-o stînga doi scribi prietenii din vremi de junețe. Vizavi, eleganți ca un prinț de Venezia ședea un alt scrib cu limbă ascuțită care mult îi necăjea pe stăvitul președinte, amintă adeseori de ce i se întîmplase unui conducător de faetoan din pricina mea, și cum era îta să dea ortul popii după ce lacom băuse nuș ce cocteil a la Cluj...

Clustita-mi față se mînase mai spre coada mesei și nu îndrăzneam a ridica privirile din bilduț cu supă ardelenească spre Padișah, căci peste masă de dinsul ședeam, și cu nesfîrșită smerenie invîrteam lingura zicînd în gînd rugăciuni de iertăciune și uitare.

Și Padișahul fierbea în vinea lui dar nu-s arăta mînia în vreun fel. Se tot giuca împăturînd și despăturînd un șervet alb de Olanda și, odată îl prinse cu mîinile încleștate și-i rupse în două ca și cum din hîrtie ar fi fost, nimicindu-l...

Și-a aridicat plumbul privirilor spre Traian Iancu și a rostit tărăgănat și rar cu ascunsă îndîrjire în glas :

— De luni, asta era într-o sîmbătă, îi spui domnului Micu că nu mai are ce căuta pe la noi. Îi dai sîmbria pe o lună înainte...)

„Mă, Micule, mă uitam cînd la șervet cînd la Beldeanu și așteptam.

Și atunci, Zaharia Stancu a-n întors către mine și-a zis :

— Bine, bine, am să-i satisfac dorința domnului Beldeanu, să nu mai fie atît de curios... Domnule Iancu, precizez că nu ești obligat să răspunzi.

— Întrebați-mă orice și io vă răspund, dacă e cazul, am zis eu cu diplomație...

Beldeanu era numai ochi și urechi. Mai mult urechi...

Și atunci, abia, Padișahul m-a întrebat...

(continuare în numărul viitor)

gabriel garcía márquez

Dîra sîngelui tău pe zăpadă

Spre seară, cînd ajunseră la graniță, Nena Daconte își dădu seama că degetul cu inelul de nuntă tot îi mai sîngera. Polițistul cu o pătură groasă de lînă peste tricornul de lac cercetă pașapoartele la lumina unei lanterne cu carbid, luptîndu-se din răsputeri cu vîntul ce sufla turbat dinspre Pirinei. Deși era vorba de două pașapoarte diplomatice în regulă, omul ridică totuși lanterna să verifice asemănarea dintre fotografii și chipuri... Nena Daconte era aproape o fetiță — cu ochi de pasăre fericită și cu o piele de melasă ce iradia încă de reverberația soarelui din Caribe în lugubra înserare de ianuarie —, înfofolită pînă la gît într-o blană de vizon care nu putea fi cumpărată nici cu soldă pe un an a întregii garnizoane grănicerești. Billy Sánchez de Ávila, soțul ei, care conducea mașina, era cam cu un an mai tînăr și aproape la fel de frumos; purta o scurtă în carouri și o șapcă de jucător de pelotă. Spre deosebire de soția lui, era înalt și atletic și avea fălcile de fier ale apașilor tineri. Condiția lor era însă cel mai bine dezvăluită de automobilul argintiu, cum nu se mai văzuse altul la granița aceea de sărăntoci, al cărui interior exala o răsuflare de animal viu. Locurile din spate erau ticsite de geamantane nou-nouțe și de o sumedenie de cutii cu cadouri încă nedesfăcute. Tot acolo era și saxofonul tenor, pasiunea atotstăpînitoare în viața Nenei Daconte înainte ca ea să se lase pradă iubirii fulgerătoare a tînărului și tovarășilor din banda de la malul mării.

Cînd polițistul le înapoie pașapoartele ștampilate, Billy Sánchez îl întrebă unde pot găsi o farmacie pentru rana de la degetul soției; omul le strigă în bătaia vîntului să întrebe la Hendaye, în partea franceză. Polițiștii din Hendaye stăteau însă la masă, în cămașă, jucînd cărți și mîncînd pîine pe care o înmuiau în niște stacane cu vin, într-o gheretă de sticlă încălzită și bine luminată, și le-a fost de ajuns să vadă mărimea și marca mașinii ca să le arate prin semne că pot trece în Franța. Billy Sánchez claxonă de mai multe ori, dar polițiștii nu pricepură ce voia, ba unul din ei deschise geamul și strigă, mai furios chiar decît vîntul:

— Merde! Allez-y, espèce de con!

Atunci Nena Daconte ieși din automobil, înfășurată în blană pînă la urechi, și-l întrebă pe polițist de o farmacie, într-o franceză fără cusur. Polițistul îi răspunse cum îi era felul, cu gura plină de pîine, că nu era treaba lui, mai ales pe o asemenea furtună, și închise geamul. Mai apoi se uită însă cu atenție la fața care-și sugea degetul vătămat înviluită în strălucirea vizonului, și poate că o confundă cu o apariție fermecată în noaptea aceea de groază, fiindcă își schimbă pe dată atitudinea. O lămuri că orașul cel mai apropiat era Biarritz, dar că în miez de iarnă și cu vîntul acela nenorocit s-ar putea să nu găsească nici o farmacie deschisă pînă la Bayonne, puțin mai departe.

— E ceva grav? — întrebă.

— O nimica-toată — surîse Nena Daconte, arătîndu-i degetul cu inelul de diamante, în vîrful căruia abia de se zărea zgîrietura pricinuită de trandafir. E doar o înțepătură.

Înainte de Bayonne nimănea se permi iar. Cu toate că nu trecuse de șapte, găsiră străzile pustii și casele ticsite de urgia furtunii, și după ce căutară îndelung fără să dea de o farmacie hotărîră să meargă mai departe. Hotărîrea îl bucură pe Billy Sánchez. Avea o pasiune neatîrnată pentru automobilele scumpe, un tata cu prea multe sentimente de vină și cu mijloace din belșug ca să-i facă pe plac, și nicicînd nu conduse ceva asemănător acelui Bentley decapotabil, primit ca dar de nuntă. Încîntarea care-l cuprindea la volan era atît de mare, încît pe măsură ce conducea se simțea tot mai puțin obosit. Era în stare să ajungă în noaptea aceea la Bordeaux, unde avea rezervat un suite nupțial la hotelul „Splendid", și nu-l putea împiedica nici vîntul potrivnic, nici toată zăpada din cer. În schimb, Nena Daconte era istovită, mai ales că pe ultima bucată a șoselei dinspre Madrid bătuse cu grindină. Așa că după Bayonne își înfășură o batistă în jurul degetului cu inelul, strîngînd bine ca să oprească sîngele ce nu înceta să curgă, și adormi pe banceta din spate. Billy Sánchez nu realiză aceasta decît pe la miezul nopții, după ce simțoarea stătu și vîntul se opri deodată printre pini, iar cerul landelor fu năpădit de stele de gheață. Trecuse prin fața luminilor amorțite ale Bordeaux-ului, dar se opri doar cît să-și umple rezervorul la o stație de pe șosea, căci mai avea încă putere să ajungă pînă la Paris fără să-și tragă sufletul. Era așa de fericit la volanul jucăriei sale mari, de 25 000 de lire sterline, că nici măcar nu se întreba dacă făptura strălucitoare ce dormea lîngă el, cu legătura de la deget îmbibată de sînge, și al cărei somn de adolescentă era străbătut pentru întîia oară de tresăriri de nesiguranță, era și ea fericită.

Se căsătoriseră de trei zile, la 18 000 de kilometri depărtare, la Cartagena de Indias, spre uimirea părinților lui și nemulțumirea alor ei, cu binecuvîntarea personală a arhiepiscopului primat. Nimeni, în afară de ei doi, nu înțelegea temeiul real, nici nu cunoștea începutul acestei iubiri neprevăzute. Se înfiripase cu trei luni înainte, la mare, într-o duminică în care banda lui Billy Sánchez luase cu asalt vestiarele de femei de pe plaja de la Marbella. Nena Daconte împlinise abia optsprezece ani, sosise de curînd de la pensionul Chatteleine din St. Blaise, Elveția, vorbind patru limbi fără accent și dominînd magistral saxofonul tenor, iar aceea era prima ei duminică la mare de cînd se întorsese. Se dezbrăcase de tot ca să-și pună costumul de baie, cînd se stîrni explozia de panică și strigătele de asalt în cabinele vecine, dar nu înțelese ce se petrece pînă cînd zăvorul de la ușa ei nu a sărit în țăndări și l-a văzut pironit în prag pe cel mai frumos bandit care se putea închipui. N-avea pe el decît un slip minuscul din imitație de leopard, iar trupul lui neted și suplu avea culoarea aurie a oamenilor de pe malul mării. Pe încheietura de la mîna dreaptă, unde avea o brățară amplă, metalică, de gladiator roman, își înfășurase un lanț de fier servind drept armă cumplită, iar la gît îi spînzura un medalion fără nici un afișaj, care trădarea domei odată cu teama din inimă. Făcuseră împreună școala primară și dansaseră adesea pe la aniversări, pentru că amîndoi făceau parte din protipendada provincei, care mînuia după bunul plac soarta orașului încă de pe vremea coloniei, dar neînvățînd-ușe atîția ani nu s-au recunoscut imediat. Nena Daconte rămăsese în picioare, fără să facă nimic ca să-și ascundă goliciunea uimită. Billy Sánchez și-a urmat atunci ritualul copilăros: și-a despărțit aripile de leopard și l-a arătat respectabilei mutrite nepoftite. Ea l-a privit în ochi fără cuvînt.

— Am văzut mai mari și mai virtoase — zise, stăpînindu-și teama. Așa încît gîndește-te bine ce faci, căci cu mine trebuie să te porți mai dihai ca un negru!

De fapt, Nena Daconte nu numai că era fecioară, dar nici nu văzuse pînă atunci un bărbat gol, iată provocarea a avut efect. Lui Billy Sánchez nu i-a trecut nimic altceva prin cap decît să izbească atît de furios în perete cu lanțul, încît și-a rupt mîna. Ea l-a dus cu mașina ei la spital, l-a ajutat să suporte convalescența și, pînă la urmă, au învățat să facă dragoste cum trebuie. Au petrecut cele anevoioase de iunie pe terasa interioară a casei în care muriseră opt generații de strămoși ai familiei Nenei Daconte, ea cîntînd la saxofon melodii la modă, iar el, cu mîna în gîtul ei, contemplînd-o din hamac cu o uimire nepotoată. Casa avea nenumărate terasele cu geamuri imense care dădeau spre balta stătută a golfului, și era una din cele mai mari și mai vechi din cartierul La Manga și, neîndoios, cea mai urîtă. Teram cu dale cenușii de sub unde Nena Daconte cînta la saxofon era încă o oază în arșița dupămiezei și dădea spre o grădină cu umbră din belșug, cu pomi mango și bananieri sub care se afla un mormînt cu o lespede fără nici un nume, mai vechi decît casa și decît amintirile familiei. Chiar cei mai necopceuți la muzică socoteau că sunetul saxofonului era nepotrivit într-o casă de asemenea rang. „Sună ca un vapor" spusese bunica Nenei Daconte cînd îl auzi prima oară. Mama ei s-a străduit zadarnic s-o convingă să cînte altceva, nu așa cum făcea ea din comoditate, cu fusta suindată pe coapse și cu genunchii depărtați, cu o senzualitate care mamei nu i se părea esențială pentru muzică. „Nu-mi pasă la ce instrument cînți — îi spunea ea — numai să cînți cu picioarele lipite". Dar sunetul acesta de despărțire vestită de vapoare și înverșunarea aceasta pasionată l-au înlesnit Nenei Daconte să frîngă carapacea amară a lui Billy Sánchez. Dincolo de trista reputație de om dur pe care el și-o cultivase cu sîrg din unirea a două nume de familie ilustre, ea descoperi un orfan temător și tandru. Ajunseră să se cunoască atît de bine în vreme ce i se sudau oasele de la mînă, încît el însuși s-a mirat de ușurința cu care s-au iubit, cînd au fost la patul ei de fecioară, într-o seară ploioasă cînd au rămas singuri acasă. În fiecare zi la ceasul acela timp de aproape două săptămîni, se zbenguiră goi sub privirea uluită a portretelor de războinici îmbrăcați civil și de bunici nesătioase care i-au precedat în paradisul acelui pat istoric. Chiar și în clipele de răgaz ale iubirii rămîneau goi, cu ferestrele deschise, respirînd brîza epavelor din golf, mirosul lor fetid, și ascultînd la linștitul saxofonului zgomotele zilnice, note de neconfundat a broaștei sub bananieri, gîlgîitura de apă căzînd pe mormîntul străinului, pași firești ai vieții pe care nu avuseră timp să o cunoască înainte.

Cînd părinții Nenei Daconte se întoarseră acasă, tinerii înaintaseră într-atît în iubire, că nu le mai ajungea lumea pentru altceva, și făceau dragoste la orice oră și în orice loc, încercînd de fiecare dată să o redescopere. La început s-au iubit cum au putut mai bine în mașinile sport cu care tatăl lui Billy Sánchez încerca să-și răscumpere propriile vinovății. Apoi, cînd mașinile ajunseră să îi se pară prea banale, se furișau noaptea în cabinele pustii de la Marbella, unde soarta îi pusese față-n față pentru prima dată, ba chiar se strecurară deghizați la vremea carnavalului din noiembrie în camerele cu chirie din vechiul cartier de sclavi Getsemani, ocrotiți de prostituatele care, abia cu cîteva luni în urmă, erau nevoite să-l suporte pe Billy Sánchez și pe cei din banda lui, cu lanțuri cu tot. Nena Daconte se dăruî iubirii ei furișe cu aceeași ardoare frenetică pe care înainte o irosise cu saxofonul, pînă într-atît încît banditul ei domesticit se uumiri în sfîrșit ce-a înțeles ea cînd îi zisese că trebuie să se comporte ca un negru. Billy Sánchez îi răspunse pe măsură, întotdeauna prompt și bine, întorcîndu-i același entuziasm. Odată căsătoriți, își făcură datoria de a se iubi pe cînd stewardesele dormeau, la jumătatea Atlanticului, încîlcindu-se cu greu în toaleta avionului, gata să moară mai mult de rîs decît de plăcere. Doar ei știau atunci, la douăzeci și patru ore după nuntă, că Nena Daconte era însărcinată de două luni.

Așa ca atunci cînd au ajuns la Madrid se simțeau foarte departe de a fi doi amanți potoliți, dar aveau deatîta prudență să se comporte ca niște proaspăt căsătoriți neprihăniți. Părinții lor prevăzuseră tot. Înainte de a se da jos din avion, un funcționar de la protocol urcă în cabina de clasa întîi ca să-i ducă Nenei Daconte blana de vizon alb cu dungi de un negru luminos, darul de nuntă al părinților ei. Lui Billy Sánchez îi aduse o scurtă de miel, noutatea din iarna aceea, și cheile unei mașini surpriză care-i așteptă la aeroport.

Misiunea diplomatică a țării lor îi primi tot acolo, în salonul oficial. Ambasadorul și soția lui nu erau doar prieteni dintotdeauna ai familiilor celor doi, ci el era și medicul care asistase la nașterea Nenei Daconte, și o așteptă cu un buchet de trandafiri atît de strălucitori și de proaspeți, încît stropii de rouă păreau artificiali. Ea îi sărută pe toți, glumind, nițel stîngherită de condiția prematură de proaspăt căsătorită, apoi luă trandafirii. Apucîndu-i, se înțepă la deget în spinul unei tulpine, dar făcu față necazului într-un chip încîntător:

— Am făcut-o dinadins — spuse — ca so-mi remarcați inelul.

Într-adevăr, toată misiunea diplomatică a admirat splendoarea inelului, calculînd că trebuie să coste o avere, nu atît prin felul diamantelor cît prin vechimea lor. Dar nimeni n-a observat că degetul începea să sîngereze. Atenția tuturor s-a îndreptat apoi către mașina nouă. Ambasadorul avusese ideea nostimă să o aducă la aeroport învelită în foiță de celofan, cu o imensă fundă aurie. Billy Sánchez nu i-a apreciat ingeniozitatea. Era atît de nerăbdător să vadă mașina, că a rupt brusc ambalajul și a rămas fără suflare. Era Bentley-ul decapotabil din acel an, cu tapițeria din piele veritabilă. Cerul părea un văl de cenușă, dinspre Guadarrama bătea un vînt tăios și înghețat de nu-ți venea să stai afară, dar Billy Sánchez nu avea noțiunea frigului. A ținut misiunea diplomatică în parcajul descoperit, fără să-și dea seama că se congelau din politețe, pînă a terminat de cercetat mașina în amănuntele ei cele mai ascunse. Apoi ambasadorul s-a urcat lîngă el ca să-l conducă la reședința oficială unde urma să aibă loc prînzul. Pe parcurs, i-a arătat locurile cele mai cunoscute din oraș, dar el părea atent numai la vraja mașinii.

Era prima oară că pleca de pe meleagurile lui. Se perindase prin toate liceele particulare și publice, repetînd mereu același curs, pînă cînd a rămas plutind într-un limb de lipsă de iubire. Prima imagine a unui oraș diferit de al lui, blocurile de case cenușii cu luminile aprinse în plină zi, copacii fără frunze, marca depărtată, totul îi accentua sentimentul de neputință pe care se străduia să-l stăvilească în adîncul inimii. Totuși, după puțină vreme, a căzut fără să-și dea seama în prima capcană a uitării. S-a iscat deodată o furtună liniștită, prima din acel anotimp și, cînd au ieșit după prînz din casa ambasadorului ca s-o pornească spre Franța, au găsit orașul acoperit de o zăpadă strălucitoare. Billy Sánchez uită atunci de mașină și, de față cu toți, scoțînd strigăte de bucurie și aruncîndu-și pumni de zăpadă în cap, se rostogoli în mijlocul străzii cu scurta pe el.

Nena Daconte și-a dat seama pentru întîia dată că degetul îi sîngera cînd au părăsit Madridul, într-o după-amiază ce devenise transparentă după furtună. A fost surprinsă, căci o acompaniase la saxofon pe soția ambasadorului, căreia îi plăcea să cînte arii din opere în italiană după prînzurile oficiale, și abia a simțit o jenă la inelar. Apoi, în timp ce îi arăta bărbatului ei drumul cel mai scurt pînă la graniță, își tot sugea inconștient degetul ori de cîte ori îi sîngera, și doar cînd ajunseră la Pirinei îi trecu prin cap să caute o farmacie. Curînd, a fost răzbită de somnul întîrziat din ultimele zile, iar cînd s-a trezit brusc, cu impresia de coșmar că mașina merge prin apă, nu și-a mai amintit o bucată de vreme de batista legată la deget. Văzu pe ceasul luminos de la bord că era trei și ceva, socoti în gînd și numai atunci înțelese că trecuseră pe lîngă Bordeaux. Angouleme și Poitiers, iar acum străbătenu digul Loirei, inundat de flux. Lumina lunii se filtra prin ceață iar siluetele castelelor dintre pini păreau desprinse din basmele cu haiduci. Nena Daconte, care cunoștea regiunea pe dinafară, socoti că se aflau cam la trei cenuri de Paris, iar Billy Sánchez continua neclintit la volan.

— Ești un sălbatic — îi zise. Conduci de mai bine de unsprezece ore fără să mănînci nimic.

Îl stăpînea încă beția mașinii noi. Deși în avion dormise puțin și prost, se simțea treaz și plin de putere ca să ajungă la Paris în zori.

— Nu-mi e încă foame după masa de la ambasadă — zise. Și adăugă, fără nici o noimă: La urma urmelor, la Cartagena abia se lese de la cinema. Trebuie să fie cam zece.

Totuși, Nenei Daconte îi era teamă ca el să nu adoarmă la volan. Desfăcu o cutie dintre multele cadouri pe care le primise la Madrid și încercă să-i bage în gură o felie de portocală glasată. Dar el întoarse capul.

— Bărbații nu mănîncă dulciuri — spuse.

Puțin înainte de Orleans, ceața se risipi și o lună imensă lumină cîmpurile nînse, dar traficul devenise mai anevoios din pricina camioanelor enorme cu legume și a cisternelor de vin ce se îndreptau spre Paris. Nena Daconte ar fi vrut să-și ajute soțul la condus, dar nici măcar nu îndrăzni să i-o sugereze, căci el o avertizase de prima oară cînd fusese impreuna că nu-i umilință mai mare pentru un bărbat decît să se lase condus de nevastă. Se simțea lucidă după aproape cinci ore de somn bun și pe deasupra era mulțumită că nu opriseră la un hotel din provincia franceză, pe care o cunoștea de mică din nenumăratele călătorii cu părinții. „Nu există privelști mai frumoase pe lume — zicea —, dar poți să mori de sete fără să găsești pe nimeni să-ți dea gratia un pahar de apă". Era atît de convinsă, încît în ultima clipă a pus un săpun și un sul de hîrtie igienică în geanta de voiaj, fiindcă în hotelurile din Franța nu găsea niciodată săpun, iar ca hîrtie pe la toalete erau ziarele din săptămîna trecută, tăiate în pătrate și așezate într-un cîrlig. Tot ce regreta în momentul acela era faptul că ieșise o noapte întreagă fără să facă dragoste. Răspunsul bărbatului ei veni prompt:

— Mă gîndeam că trebuie să fie grozav să te lubești în zăpadă — zise. Chiar aici, dacă vrei.

Nena Daconte chibzui. La marginea șoselei, zăpada sub lună părea afînată și caldă, dar pe măsură ce se apropiau de suburbiile Parisului traficul devenea tot mai intens, și apăreau nucleu de fabrici luminate și numeroși muncitori pe biciclete. Dacă n-ar fi fost iarnă, s-ar fi aflat în plină zi.

— Ar fi mai bine să așteptăm totuși pînă la Paris — zise Nena Daconte. La căldurică și într-un pat cu cearceafuri curate, ca oamenii căsătoriți.

— E prima oară că nu ne potrivim — spuse el.

— Te cred — răspunse ea. E prima oară că sîntem căsătoriți.

Cu puțin înainte de Ivirea zorilor, s-au spălat pe față, au mers la toaleta unui restaurant de pe drum, și au băut cafea cu brioși calde la barul unde camionagii luau micul dejun stropit cu vin roșu. Nena Daconte observase la toaletă că avea pete de sînge pe bluză și pe fustă, dar nu încercă să le spele. Aruncă la gunoi batista îmbibată, schimbă inelul pe mîna stîngă și își spălă bine degetul rănit cu apă și săpun. Înțepătura era aproape invizibilă. Totuși, îndată ce se întoarseră la mașină, începu iar să sîngereze, așa încît Nena Daconte lăsă brațul să atîrne afară pe geam, încredințată că aerul înghețat al cîmpiei avea virtutea de a opri sîngele. Și acest lesc se dovedi zadarnic, dar nu se îngrijoră încă. „Dacă cineva vrea să ne găsească o să-i fie foarte ușor" zise cu farmecul ei firesc. „N-ar avea decît să se la după dîra sîngelui meu pe zăpadă". Apoi se gîndi mai bine la ce spusese și chipul ei înflori în lumina zorilor.

În românește de Tudora Șandru Olteanu

Continuare în numărul viitor

Spre sfîrșitul anului trecut, revista „El País" de la Madrid a lansat povestirea „Dîra sîngelui tău pe zăpadă", de Gabriel García Márquez, ultima în dată din povestirile semnate de marele scriitor columbian. Așteptată cu nerăbdare de public (ecouri despre ea „transpiraseră" în presă încă dinainte), povestirea pe care o prezentăm în premieră românească a făcut unanimitate în bunele aprecieri ale cititorilor și criticilor, fiind considerată ca o mică capodoperă marqueziană. Intrarea a maturității accelerate a unui tînăr de bună gată, interferența iubirii și a morții i interferența mai presus de orice poetică și umană, „Dîra sîngelui tău pe zăpadă" va fi — sîntem încredințați — în fel de bine primită de cititorul român, fiind bun cunoscător al operei marqueziene.

Mihai Cantuniari

REPERE

FRAGMENTE PROUSTIENE

Traducerea lui Proust este întotdeauna o probă de virtuozitate, în care trebuie să aliezi suplețea gîndului și o calitate poetică extrem de rară, un fel de energie interioară a periodului, vigoarea propozițiilor înscrise pe un evantai uriaș, deodată cu paloarea „decadentă", o culoare stinsă, ca în pinzele lui Vermeer. De altfel, mă îndoiesc că ar putea fi tradus în toate limbile, trebuie să apară un anume tip de scriitor, de literatură, să fie creat un fel de „idiom" literar specific pentru ca să tentezi echivalența acestui artist unic, autor al unei poetici greu desfrabile, țesută în limbajul său incomparabil, mai degrabă decît în enunțurile programatice. Irina Mavrodin a întreprins o ediție românească a unor..., cum să le spunem, „fragmente" proustiene, în sensul lui Blanchot, cronichete mondene, mărturisiri, bruloane, gînduri aruncate la repezeală pe hîrtie, dacă a fost vreodată scris ceva la repezeală de către Proust, eseuri critice ș.a.m.d. Avem aici de-a face cu un Proust în stare pură, cum ar fi de pildă piesele mici pentru pian ale lui Rachmaninov pentru întreaga lui operă. Un „maestro" al interpretării critice le va prețui cum se cuvine, atît pentru stilistica lor inconfundabilă, pentru atmosfera pe care o degajă, cît și pentru densitatea de gîndire, pentru meditația artistului intors asupra lui însuși, chiar atunci cînd își vede chipul reflectat în personalitatea altora. Îmi mărturisesc slăbiciunea față de acest scriitor, a cărui „măreție liniștită" a fost prea ușor umbrită de judecata sumară a celor ce confundau sensibilitatea cu o atenuare a vitalității artistice. Pătrunzătoarea sa judecată la adresa lui Tolstoi este indicativă pentru propria înțelegere: „Balzac este considerat acum a fi mai mare decît Tolstoi. A vedea astfel lucrurile este curată nebunie. Opera lui Balzac este antipatică, grimasantă, plină de ridicol, umanitatea este judecată aici de către un scriitor dornic să facă o carte importantă, iar în opera lui Tolstoi de către un zeu senin. Balzac ajunge să creeze impresia de mărcț; la Tolstoi totul este mai mare în chip firesc, precum balega unui elefant alături de cea a unei capre. [...] Această operă nu este una de observație, ci de construcție intelectuală. Fiecare trăsătură, presupusă a fi de observație, este doar invelișul, dovada, exemplul unei legi puse în evidență de romancier, lege rațională sau irațională. Iar impresia de forță și de viață vine tocmai din aceea că nimic nu este observat, și că fiecare gest, fiecare cuvînt, fiecare acțiune, nefiind decît un mod de a semnifica o lege, te fac să te simți în mijlocul unei multitudini de legi". Sînt considerații care trebuie să devină un prilej de meditație adîncită pentru scriitorul contemporan, adeseori tentat de vocația „frusta", de experiența directă ca mijloc de a suplini conștiința artistică. Dar „viața" îl face tot atît de puțin pe scriitor, cît și „cultura", atunci cînd lipsește raportul intern, cel care se raportează la el însuși, cum spunea Kierkegaard într-o altă accepție. Noi avem în vedere constituirea structurii artistice, cu misterul ei adînc și cu propria normă de manifestare, irepetabilă și inconfundabilă. Cîți nu vor fi călărit în zori pe mosie, dar numai Tolstoi se gîndea astfel la **Anna Karenina** sau la **Moartea lui Ivan Ilici**, cum mărturisește într-o scrisoare. Mulți se vor fi plimbat printr-un cring, dar numai Rousseau a fost ceea ce a fost. După cum nu experiența pescuitului și a vînătorii l-au creat mai tîrziu pe Hemingway, ci aceea din urmă a introdus într-o formă elementară de trăire o „schemă" ce semnifică viața în integrul ei. Extinzînd considerațiile lui Proust la totul literaturii, vom observa pertinența lor, chiar acolo unde realitatea artistică este atît de deosebită de ceea ce el însuși ne-a oferit.

Unul din textele frumoase antologate în volumul întocmit de Irina Mavrodin este **Zile de lectură**. Dificultatea transpunerii lui în romanește este sporită de faptul că aici autorul ciclului **În căutarea timpului pierdut** își regăsește întreaga voluptate de a povesti, iar acuitatea critică primește cea mai mare stringență în ultimele pagini ale eseului. Elogiul lecturii ca forma de augmentare a trăirilor personale, ca bun al umanității depline, iar nu ca formă de bovarism, cum i-am spune noi, se acordă cu o reafirmare a literaturii în chip de trăsătură a distincției sufletești: „Literații rămîn totuși adevărata nobețe a inteligenței, și faptul de a nu cunoaște o anume carte, o anume particularitate a științei literare, va fi întotdeauna, chiar în cazul unui om de geniu, un semn de vulgaritate intelectuală. Distincția și noblețea constau și în rigoarea gîndirii, într-un fel de francmasonerie a sfanțelor și în moștenirea unei tradiții". Iar nota care însoțește pasajul de mai sus este și mai lămuritoare „Adevărata distincție, de altfel, se preface totdeauna a nu se adresa decît unor persoane distinse, ce cunosc aceleași uzanțe, ca neexplicînd nimic. O carte de Anatole France subînțelege o mulțime de cunoștințe erudite, cuprinde neîncetate aluzii pe care spiritele de rînd nu le observă și care constituie, alături de celelalte frumuseți conținute în ea, incomparabila-i noblețe". Lectura literală este astfel o formă de prostie care nu stă bine decît anumitor critici! **Zile de lectură**, cu profunzimea de interpretări fulgurante, cu aluziile și trapele sale, este un prilej de bucurie a minții, de trăire adîncă a bunului artistic. Irina Mavrodin, o impătimită a faptului artistic de aleasă puritate, ca însăși poetă cu ținută inconfundabilă, a tentat o frază românească pentru textul lui Proust, atingînd nivelul cel mai înalt pe care un asemenea demers îl poate realiza în actualul stadiu de preocupări și de mlădiere a limbii noastre literare. Este aproape o operă de creație, din toate punctele de vedere!

Aurel-Dragoș Munteanu

● ÎNTRE 26 ȘI 30 NOIEMBRIE 1981 a avut loc în orașul Karl-Marx-Stadt cel de-al LV-lea Colocviu Internațional de literatură pentru copii și tineret, la care au fost invitați scriitori din: Bulgaria, Finlanda, Italia, Iugoslavia, Polonia, Cehoslovacia, U.R.S.S., România și R.D.G. La deschiderea colocviului cu tema „Visul de a fi oameni mari" a vorbit Hans Weber, scriitor, membru în prezidiul colocviului, care în referatul său a pus problema necesității literaturii pentru copii și tineret acum mai mult ca oricînd, cînd omenirea se află la o mare răscruce, iar cuceririle științei și tehnicii permit o nouă înțelegere a lumii. Deasemenea s-a subliniat în timpul colocviului importanța pe care o are scriitorul în educarea și modelarea tinerei generații. La lucrările colocviului au mai luat cuvîntul renumați scriitori de literatură pentru copii și tineret din diverse țări, dintre care menționăm doar cîteva nume: Steffen Peltsch, Horst Beseler (R.D.G.), Radi Pogodin (U.R.S.S.), Edmund Niziurski (Polonia), Gica Iuteș (România).

SPORT

Din nou sub streașina malului

Am mojăit toata stagiunea trecută, îmbibată de istoioare vane, iată că și-n nouă stagiune, prin grija lui Mircea Lucescu, căscăm de ni se rup fălcile sau adormim în peluze. Ștefan Covaci și Valentin Stănescu ne-au înghesuit sub streașina malului și-au dărmat peste noi salcîa suspinelor; Mircea Lucescu, vicepreședinte al federației, antrenor al naționalei și un fel de bucentaur al Corvinului Hunedoara, ne demonstrează, de la primele clipe, că pe lume nu-i nimic mai bun decît vinul prost. După ce s-a plimbat aiurea prin America latină și a învățat să latre ciinii în mahalalele Bucureștilor și Sibiului, arătîndu-le două formule de echipă, una mai năzdrăvană ca alta, s-a dus cu unsprezece miei răguși și la ușa Paștelui catolic și s-a întors cu blănurile lor atîrnate de cîrligul brațului. Mai pe șleau spus, a luat o bătaie sară cu moartea în Belgia, unde, zic însoțitorii lui, iar ne-ar fi furat un arbitru și ne-ar fi stat împotrivă barele porților. Incapabili să învățăm dansul spaniol fandango, am dovedit în Belgia că nu știm nici măcar să jucăm bărbuncul, că sîntem stăpîni pe hățurile viscolului numai cînd stăm călare pe calorifer, în rest e treaba destinului. Ca jucător, Lucescu a fost unul din cei mai buni din țară, ca antrenor nu-l văd făcînd nimic, căci perioada Hunedoara, unde și-a cîștigat porecla de „milionarul Lucescu", nu-mi spune, deocamdată, altceva decît că în campionatul nostru, un jucător de talie poate ridica pe locul trei o echipă mediocră. Și mai am eu și alte motive (și bine fac că nu le spun!) să mă-ndoiesc de valoarea intrinsecă a echipei din Hunedoara. Printre altele (asta cum se mai explică?) echipa s-a descurcat și fără ajutorul lui Lucescu, la începutul primăverii în curs. N-am nimic cu faptul că Lucescu a descoperit că pe un trunchi de majur nu poate da lăstari decît un chipiu împins spre ceafă, o centură căzută pe burtă și o palmă fixată-n scoaba șoldului și, prin aceasta, i-a zvîrlit pe unii îmbuibați la plutonul spate, dar după ce la Berna a jucat cu o echipă, în America latină cu una care n-avea nici în clin nici în mînecă cu aceea de la Berna, iar apoi a scos la încălzire, acasă, două formații de șușanești și a dus în Belgia unsprezece paparude, am dreptul, ba mai mult, datoria să nu cred în ochiul lui de selecționer și nici în metodele lui de antrenor, dac-a fi avînd vreuna. Toți cei ce folosesc prin preajma lui (toți, pînă la unul, interesați să-și ungă osiile cu păcură nouă, mai ales că Lucescu a urcat și-n biroul sau colegiul C.N.E.F.S.), caută să impună publicului ideea că Lucescu încearcă un experiment și că nu e cazul să ne grăbim să-i cerem rezultate, ci să-l înțelegem, să-i creem un climat de liniște și de calm. Ni se cere să ne însurăm cu sîrguința de-a rămîne mereu niște nătîngi răbdători, — așa cum ni s-a cerut și chiar ni s-a ordonat, cînd cîrma era în mîinile lui Ștefan Covaci și Valentin Stănescu. — ni se vorbește de greutăți inerente oricărui început, ca să băgăm la căpățînă că numai federația se pricepe la ce trebuie făcut, ea care nu se pricepe să ne spună nici dacă există și are vreo putere de decizie. Adevărul curat e că ni se cere complicitatea, adică tăcerea și privilegiile care decurg de aici. Nimic mai mult.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"

Începînd cu acest număr prețul unui exemplar din «Luceafărul» este de 4 lei